

BLOMBERG HARRY

Om skeppet Skulda och mördaren
Nordlund : axplock ur skillingpoesin

Wahlström & Widstrand
1923

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök*:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra*:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

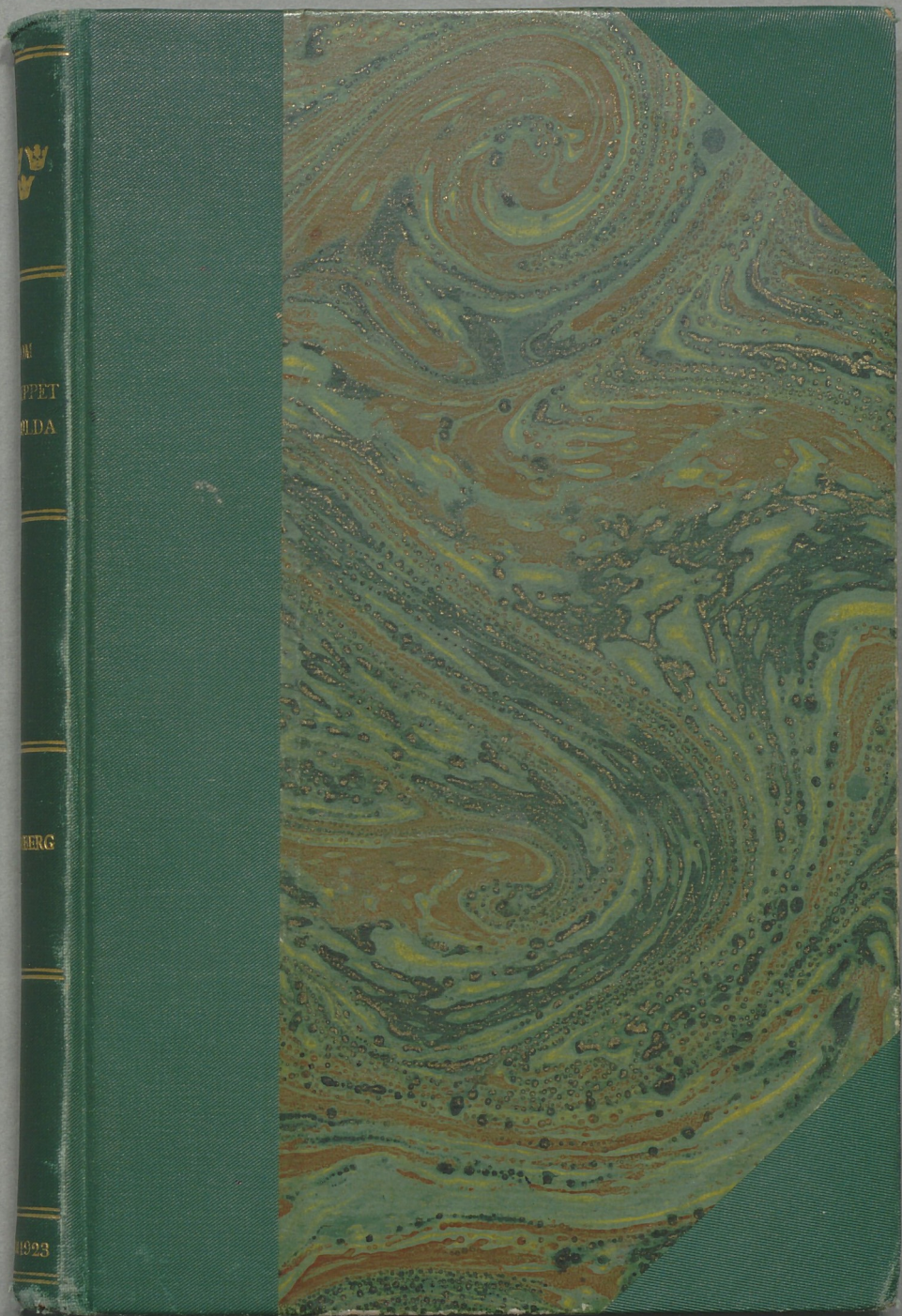
Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

W
V

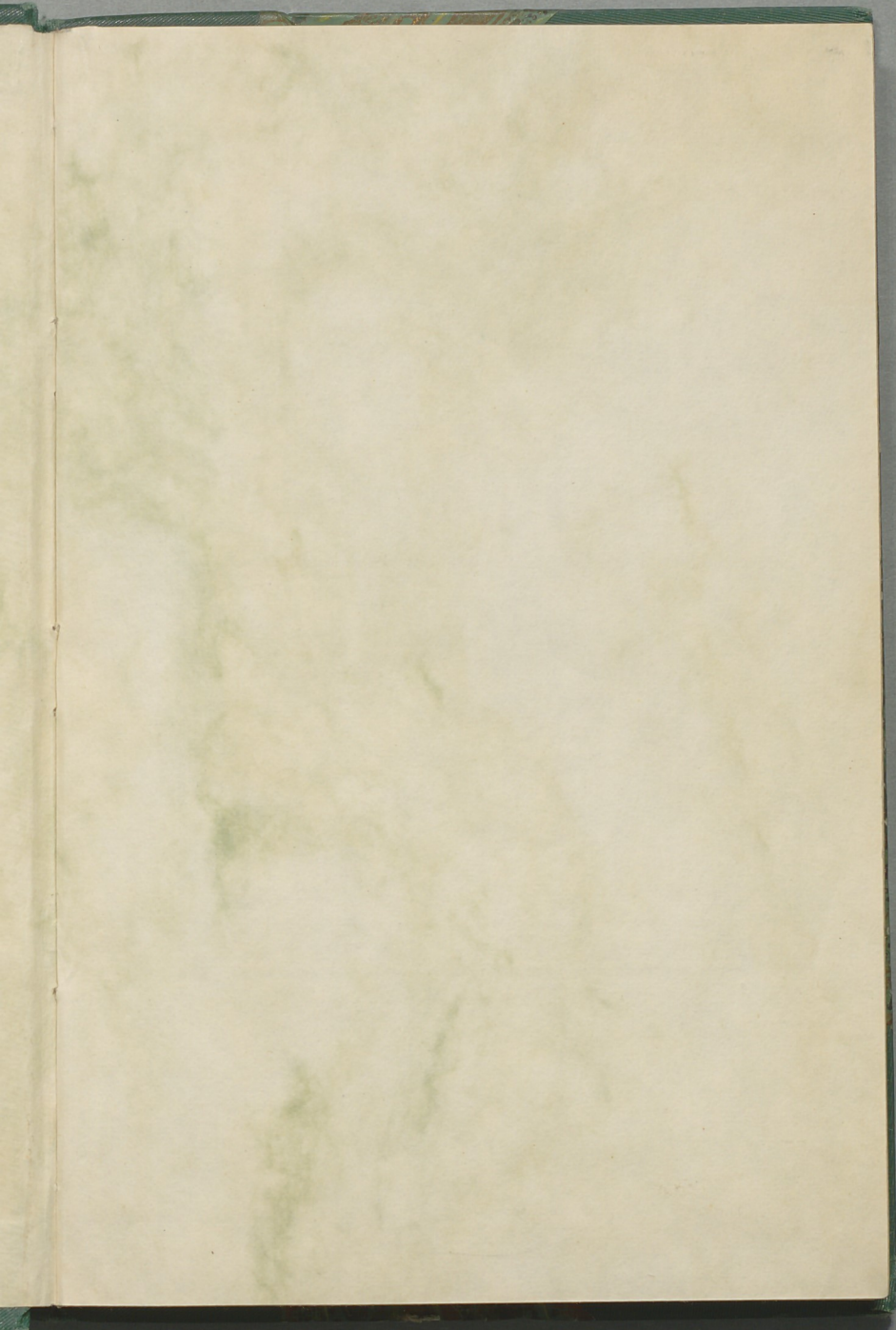
M
PPET
LDA

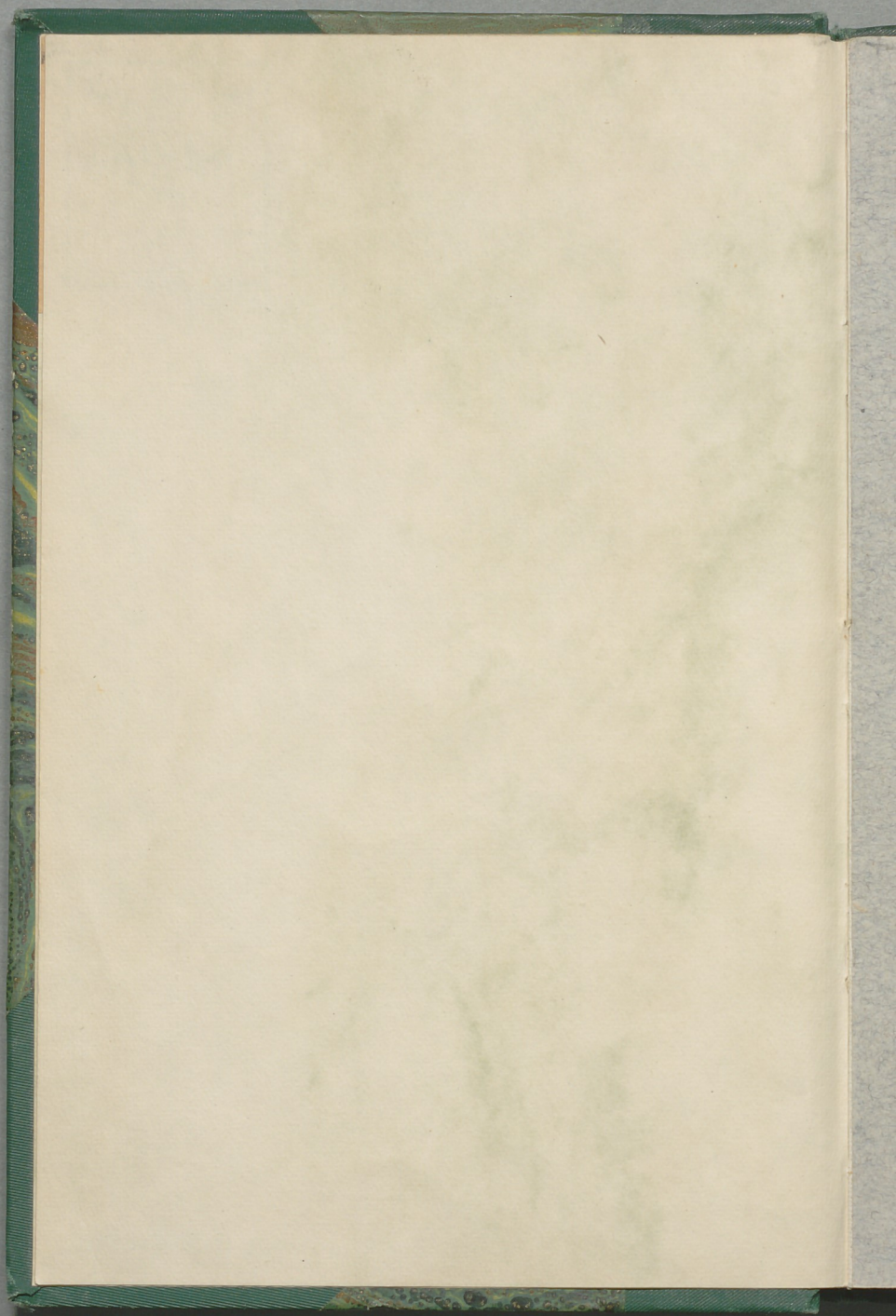
BERG

1923

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Folkliitt
Vis.

Harry Blomberg

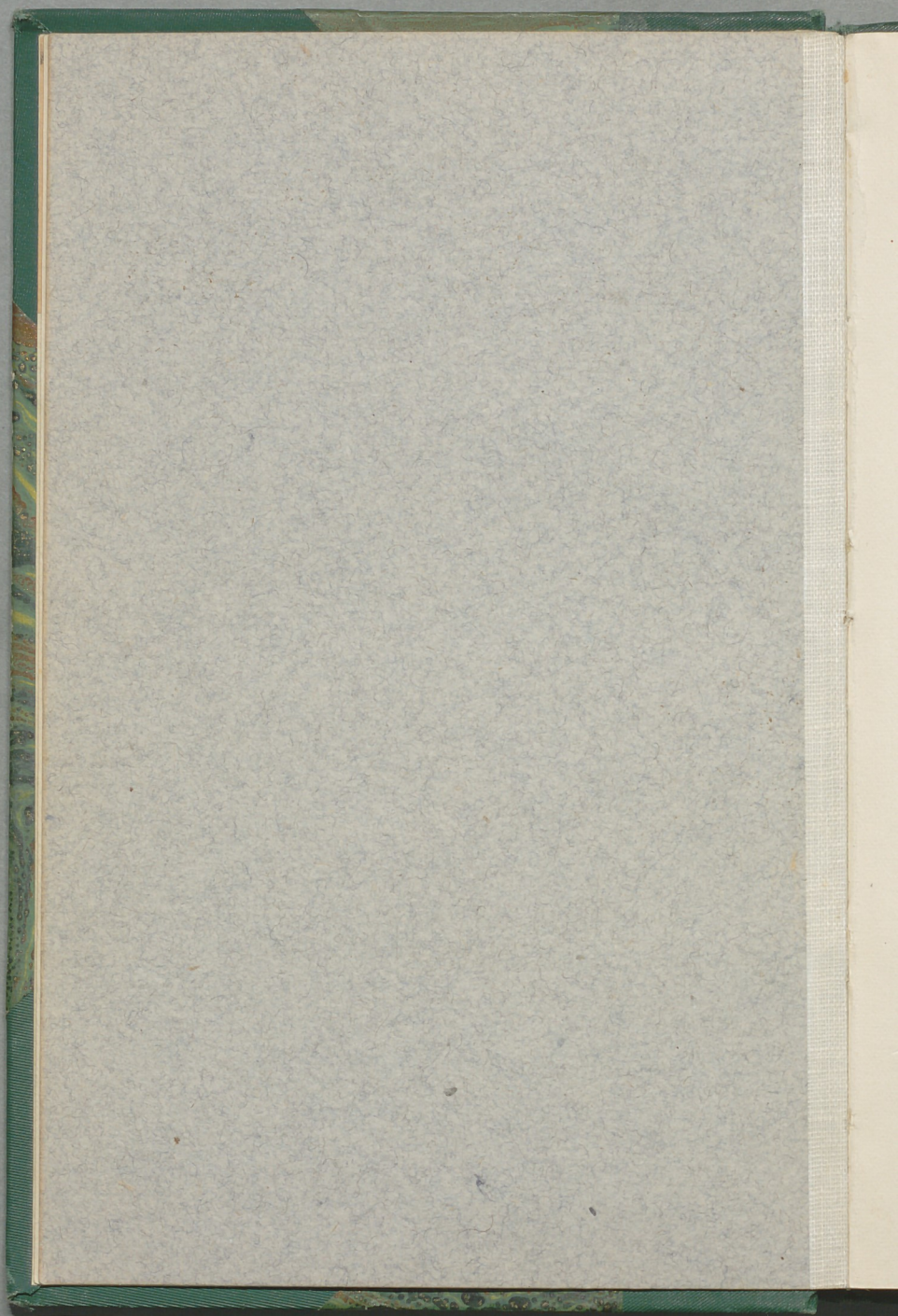
Om
Skeppet Skulda
och
Mördaren Nordlund

Snart har jag dig åter kärestan min

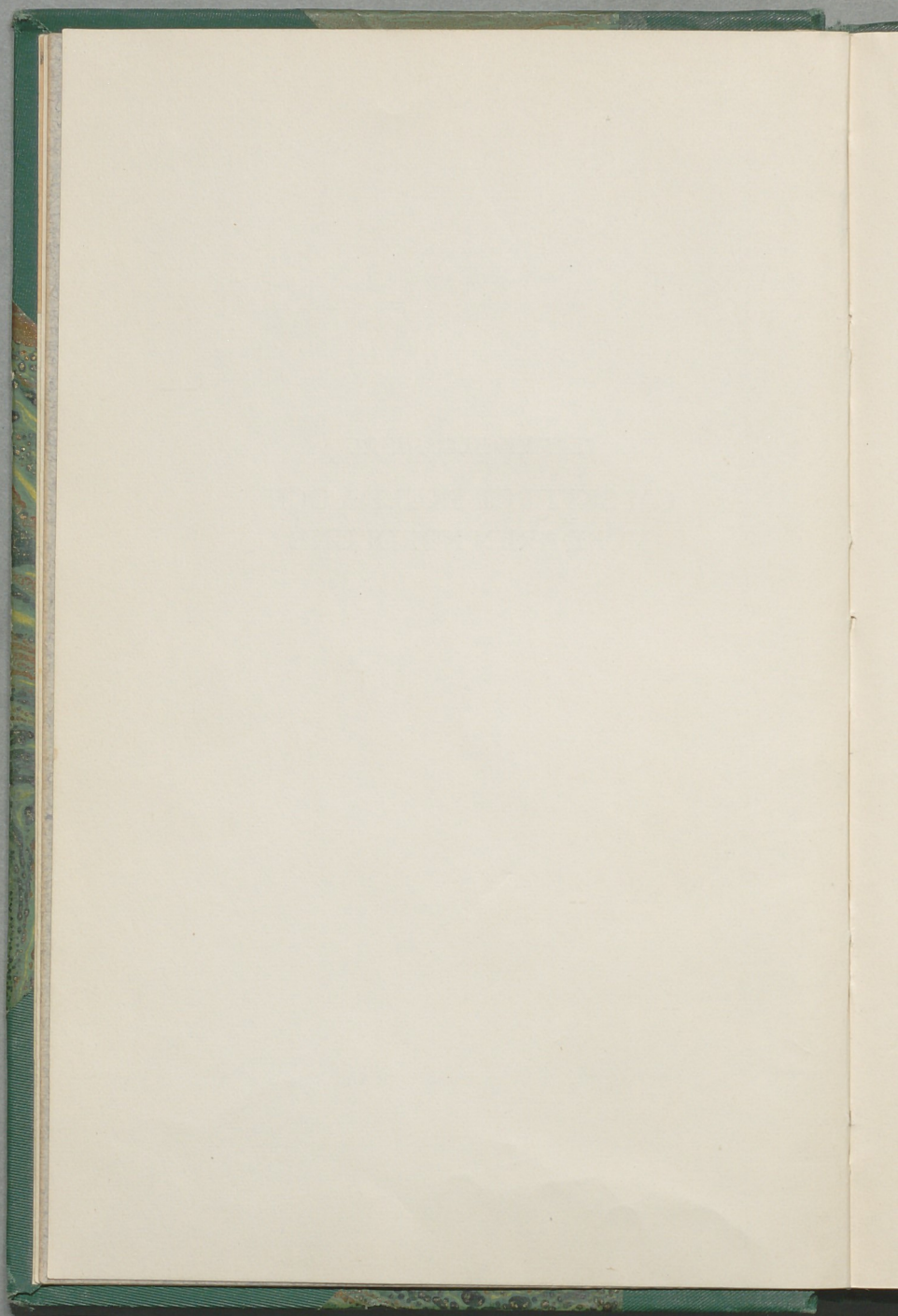

Stockholm
Wahlström & Widstrand

HARRY BLOMBERG

OM SKEPPET SKULDA OCH
MÖRDAREN NORDLUND

HARRY BLOMBERG

OM SKEPPET SKULDA
OCH
MÖRDAREN NORDLUND

A XPLOCK UR
SKILLINGPOESIEN

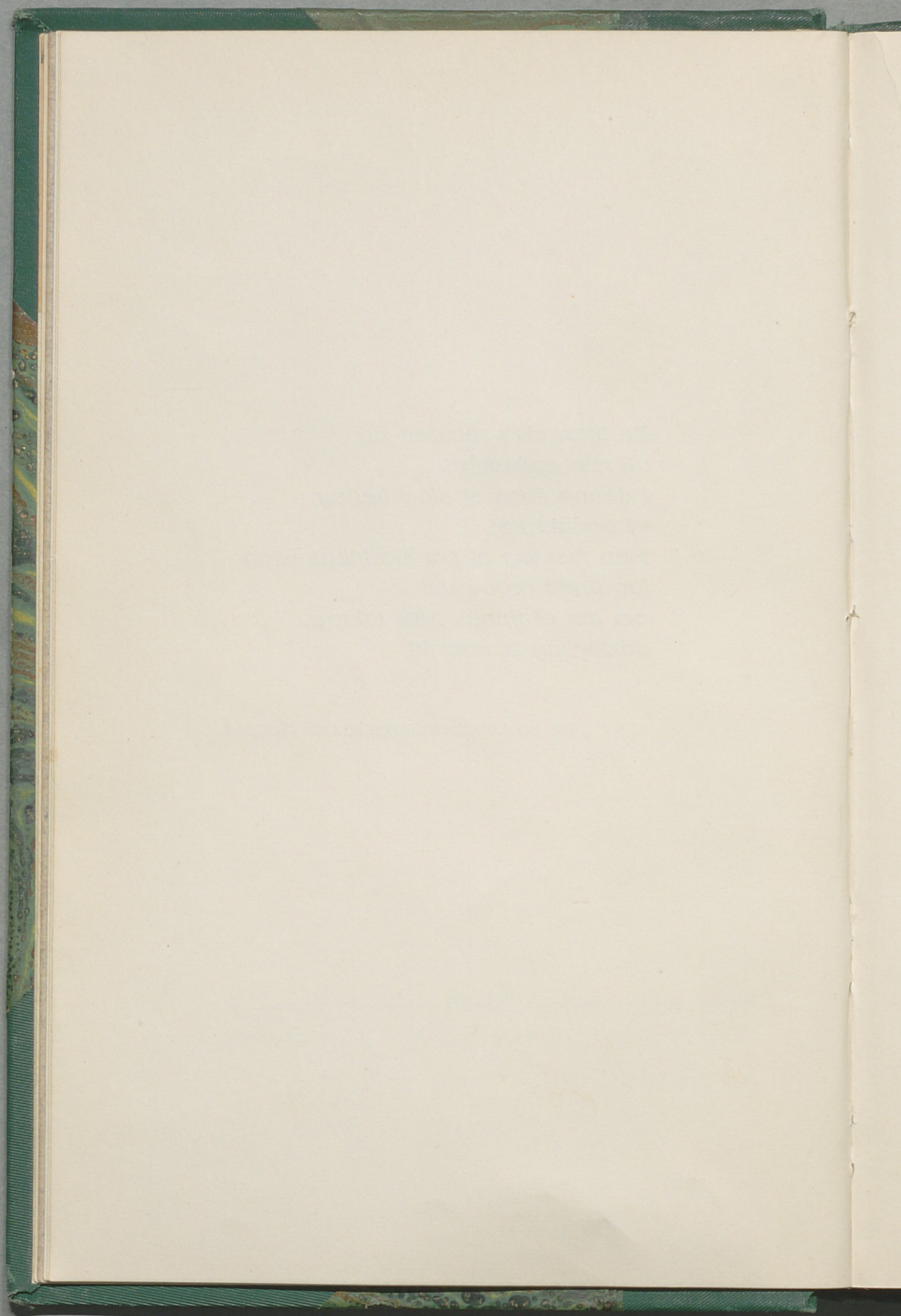
STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

Stockholm 1923 - Tryckeriaktiebolaget Alfa

En liten visa sjunger jag
uti min ensamhet.
I denna finns ej stort beslag,
ej popularitet.
Men fast jag ej har skaldens rang
jag ändå pröva vill
om det ej finnes nå'n talang,
därför jag bjuder till.

Ur en kanalarbetarevisa från Gotland.

FÖRORD.

I somras skrev undertecknad i Stockholms-Tidningen ett kåseri: "Ur den folkliga poesien skattkammare" och publicerade i samband därmed en del citat ur denna diktning. Efteråt erhöll jag, till min förvåning, brev från ett flertal personer med uppmaning att publicera mera av samma sort. Andra önskade avskrifter av citerade visor. Jag förmodade emellertid, att flertalet av svenska folket kunde ungefär lika många visor som jag och att jag icke heller var ensam om intresset att samla dylika. Så mottog jag förfrågan från detta förlag om huruvida jag hade stoff till en eventuell bok i ämnet. Nej, någon vissamling hade jag aldrig tänkt utgiva. Det var emellertid icke fråga om en visbok utan om en bok i stil med kåseriet.

Ja, så tillkom denna bok. Den har kommit till utan några högtidliga avsikter och kan alltså

icke heller betraktas som en regelrätt studie av vår folkliga poesi. Den bjuder på axplock ur tryckta och otryckta visor av mestadels namnlösa poeter och lite småprat kring dem. Läsaren skall känna igen många av dem och kanske förgäves leta efter andra. Ty min avsikt har icke varit att citera så många som möjligt utan så karaktäristiska som möjligt.

Egentligen borde i en bok som denna även *musiken* till åtminstone några visor kommit med. Den är lika intressant och rolig som texten. Detta har dock icke varit möjligt.

Slutligen: Liksom boken blivit till under en vilostund, hoppas jag att den också råkar läsaren under en sådan, och friskar den upp den stunden, är jag helt tillfredsställd. Denna gång.

Sept. 1923.

Förf.

Under karbidlampornas fräsande och gurglande tid satt jag en vårnatt i en stuga långt uppe i Dalarnes obygd. Den gräsliga ljusmaskinen slungade genom sin gröna kupa ut ett något så när tyglat ljus och belyste kammarbordet och en liten krets däromkring. På bordet hade fyra kaffekoppar makats åt sidan, men mitt på detsamma glittrade strängarna på en ackordcitra, och en stapel skrivböcker med svarta vaxdukspärmar lyste därbredvid. Och ur dunklet borta i den väggfasta sängen kommo då och då några gitarrknäpp upptumlande som humlor ur bon som man råkat trampa på. Hålet i gitarrlådan gapade som en mun vilken stannat i en gäspning. Utanför blåste det i de svarta talltopparna, men gryningen drog ett purpurstreck långs efter horisonten.

Plötsligt ryckte gitarren upp sig ur sömnheten och begynte på nytt sina lyckor och avhopp mellan strängarnas gärdesgårdar. En sur-

rande och klumpig melodi letade sig fram ur tonvirrvarret, och så klämde en kvinnoröst i med hjärtslitande tonfall:

Mer vännen var falsker, som ofta ju händer,
och for till Amerika bort.

"Men kanske, min vän, att jag snart återvänder
och hämtar min brud inom kort."

Karbidlampans låga liksom hukade sig ner under skärmen för att kunna se den sjungande i ögonen med deltagande och förståelse, ja, till och med den trebenta kaffepannan gjorde en ansträngning att vända sin fågelhals från den svarta ensamheten i den öppna spiseln. Och tonerna flögo fladdrande i den lilla, unrökta stugukammaren, satte sig på byråns förgyllda porslinsstuppar, häckade i makartsbuketterna, men rusade sedan samfällt upp på ramen till svartkriteförstoringen av den amerikafarne vännen, som hela tiden tittat ner på de församlade. Och högre och högre steg sången om kärlek och tro som var bliven otro och sorg, ful kanske och löjlig måhända, men dock på något sätt liknande en klumpig bondkvinna, som torkar sig om ögonen med en jordig och av arbete deformationerad hand under hjälplöst snörvlande snyft-

ningar. Och en av de lyssnande tänkte: Herre Gud, en handfull ord och ett knippe toner, som ge utlösning åt en människas innersta, kunna väl aldrig vara fula och löjlige. En finner tröst i Goethe, en annan i Chronvall — räck då, ädla skugga, ur Olympen din fina geheimerådshand till den enkle folkdiktaren och tryck hans grova näve som en broder, ty något annat är du inte!

* *

*

När jag steg ut på de daggiga trappstenarna sjöngo redan alla trastar i skogen, orrarna bubb-lade borta i myrkanten och bäckarna sprungo skrattande som barn med utslaget hår utför skogsluten. Tallarna stodo förgyllda av grynings-skenet. I tjärnen sprutto fiskarna och lommen arpade. Men det är sant: jag skall ju icke tala om skogen och vårmorgonen.

När jag hunnit uppför backen till nästa stuga hörde jag musik. Det förundrade mig knap-past. Jag visste, att gubben var en gammal un-derlig kurre, som bodde ensam däruppe med sina tre getter och sin katt, och att han gjorde ungefär vad som föll honom in. Var-för skulle han inte denna obeskrivliga morgon

stå på sin förstugutrappa med nyckelharpan i famnen — så hade jag sett honom göra en gång förr! Och där stod han, grå som stugan, med skägget ner på bröstet, och förde den bågiga stråken fram och tillbaka över sensträngarna medan hans gamla styva fingrar brådskande löpte från klaff till klaff. Svårmodigt och välvande kommo tonerna, oviga som gammalvals av ett åldrigt allmogepar, vinande som höstblåsten och suckande som kvällsvinden över ödsliga myrmarker. Den gamla melodin snyftade i glädje över sommarn den sköna då marcken hon gläds; men det var den karga nordiska sommarn den prisade, ljungens och blåbärrisets sommar, den tid, då ungtallarna och lummern stå med gula ljus, då den mörka granskogen lysar av röda kottar och då mossan blir sammetsgrön på bergen, där stensötan står i de blöta skrevorna. Men i den tunga melodin låg tanken på att hösten snart skulle vara här igen — det var därför den gick i moll. Den hade tongångar från den tid, då vallkullorna blåste kohorn långt borta på ödelagda fäbodas och om sommaraftnarna längtade hem till gossar och dans. Ur nyckelharpans strupe ljudet det gamla skogslandets sång, som icke visste om järnvägar och fabrikksskorstenar, knappast om tidningar; den var

gengångare från en tid, då livet rörde sig i drömaktigt tunga rörelser i de ensligt liggande byarna mellan bergen. — — —

Jag gick vidare med min boktrave under armen och jag sade till mig själv: Där har du skillnaden mellan gammal och ny folkdikt! Nyckelharpan och gitarren, fiolen och ackordcittran. Kände du doften av pors och skvattran, timotej och linnea i den gamla visan? Vart har den tagit vägen? Den finns icke i de nya visorna, som sprungit fram ur folksjälén. Där ångar det av blod, där trilla mördarhuvuna för skarprättares bila, där klaga straffångarna i gråa celler och där tjoa rallare så att ekot rullar över Torneträsk. Nej, *den* doften finns icke, ty den tiden är icke vår, och varje tid har ju sin doft. Varför vilja jämföra det ojämförliga? Doften av trycksvärta, av krut och blodpölar hör till vår tid. Du må älska de gamla visorna; — finner du icke skönhet i deras sena ättlingar, så se dock hur tiden avspeglas där. Allt mänskligt är väl både gripande och löjligt, och så är det alltså också med skillingtrycken.

Och jag gick hem till stugan och satte mig vid visorna, som diktats i fartygsskansar och rallarbaracker, av de vägfarande männen och de bedragna bonddrängarna. Ett mångstämmigt

förvirrat surr och mummel steg upp från de solkiga bladen, och de naiva melodiernas skriande sentimentala eller spattigt uppslupna tongångar fyllde snart varje fog i stockväggarna.

De gamla isländska barderna voro sannerligen icke de sämsta, när det blev fråga om holmgång eller rövarfärder med ty åtföljande långluff till den heliga staden, där förlåtelsen vinkade så skön efter fotvandringen genom Europa. De medeltida lekarna och vaganterna voro även de ett farans och farandets släkte. Den oro, som är skaldens födelsemärke, under vilka himmelsstreck och i vilka tider han än är boren, den följer också folkdjupets sångare. Det slår en, att det framför allt är tre samhällsgrupper, som alstra visdiktarna: Sjömännen, rallarna och luffarna. Tills jag med egna ögon sett bevis, tror jag icke att skräddare, skomakare eller bagare dragit många strån till denna stack. De kunna kanske vara musikanter, men poeter äro de icke. Det är de sjö- och vägfarande männen, som hava struparna fulla av sång. De där männen, som komma och gå ungefär som de behaga, som vandra under vårskyarna, när de andra sitta

snällt på sitt bord och vid sin läst, och som älska att slå upp ett hånskratt åt all ordnat och prudentligt leverne. Gamle Chronwall traskade på sin tid genom Skandinavien och Tyskland och påstår själv att han besökt alla våra städer och dessutom "700 samhällen och byar". Prosadiktaren Alfred Andersson skådade dagens ljus på Öland, men tog sig snart därifrån upp till norrskenslandet, då och då görande irrfärder utefter norska kusten och till och med över till Amerika. Och en kollega till dem har helt nyss vållat huvudbry i Över-Torneå: En man kom till Jänkisjärvi med en 40 kilos börda på ryggen, och denna börda bestod bland annat av ett renskinn, en kudde samt skrivdon. Han brukade aldrig färdas landsvägarna utan sökte sig fram efter ödemarksvägarna och besökte endast mindre skogsbyar, där han åtog sig maskinreparationer och annat arbete. Men stundom gick han till skogs, medförande endast ovannämnda renskinn, kudde och skrivdon. Folk undrade, och till sist efterskickades ordningsmakten. Men hans papper voro all right. "Under den tid han tillbringat på renskinnets i skogen", upplyste tidsningsnotisen, "hade han skrivit en försvarlig packe med reseskildringar från sina otaliga vandringar bland svenska och norska fjällen, manu-

skript som enligt hans egen åsikt en gång skulle komma att förskaffa honom ofantligt med penningar". Vem vet vad som döljes i den rygg-säcken! Ty det är icke många år sedan en annan besynnerlig man, som vandrat otaliga milar och färdats över alla hav, som prövat alla yrken, från bergsprängarens till fiolsnickarens, låg vid en ensam lägereld i ett lapplandsfjäll och diktade en av den moderna svenska prosans pärlor. Ovan polcirkeln härskar ännu den stämning av frihet, enslighet och längtan, som en gång skapade våra skönaste folkvisor. Även om de moderna visdiktarna icke skapa sådan konst — eller någon konst alls utan bara kuriosas — dragas de likväl till denna stämning. De äro de hänsynslösaste individualisterna och samhällshatarna, ty inom samhället och kulturen kunna de icke hävda sina personligheter. Men i sin primitiva miljö bliva de lika aktade — eller missaktade! — som deras bröder i den "riktiga" litteraturen. Ty även om icke alla gå omkring med renskinn och kuddar på ryggen, avvika de likväl på ett utmanande sätt från omgivningen. Framför allt är detta fallet med visdiktarna till lands. Visdiktarna till vatten bliva aldrig några särskilda original, synes det.

Jag betvivlade nyss, att hedervärda skräddare-,
2 — *Skeppet Skulda.*

skomakar- och bagarskåarna bidragit till visdiktningen. Samma är tydligtvis förhållandet med alla *moderna* yrken. Veterligen ha inga lokomotiveldare, verkstadsarbetare eller pappersmassindustriproletärer diktat om sina kval och fröjder. Visan är något som är de primitivaste yrkenas privilegium. Det är ganska betecknande, att i sjömansdikterna äro hjältarna aldrig någonsin kollämpare eller tredje styrmän på kustångare, nej, inte ens på amerikaångare. Det talas alltid om "jungmän och matroser" på briggen den, skonerten den och galeasen den. Segel skall det vara och långfarare skall det också vara. Lida då icke tredje styrmän på våra kust- eller amerikalinjer de allra största kärlekskval? Förvisso. Men de ha annat att göra än skriva visor därom. Ångan förvandlar ett fartyg från något behärskat till något behärskande, ånga betyder vilja och precision; där finnas inga stiltjedagar eller ljuvliga dygn i passaderna, då man får drömma vid bogsprötet och fundera på rim och träna efter den älskade. Ångan förvandlar kort sagt ett fartyg till en verkstad med så och så många timmars arbetsdag — och verkstadsindustrien födde ju inga poeter. Romantik finnes visserligen både i segelfartyg och ångbåtar, men romantiken är så att säga officiellt erkänd

endast beträffande de förra, och den är ju för övrigt artskild från romantiken hos de senare. Det är betydligt lättare att tänka sig en suckande och av kärlekskval halvt ihjälmagrad jungman på en brigg i Nordsjöns vilda väder, än en dylik på ett Broströmskt turbinfartyg, som lugnt och energiskt plöjer Indiska oceanen med 15 knops fart. I det senare fallet kommer den obarmhärtiga komiken med i spelet, tack vare motsatsförhållandet mellan den suckande och den osentimentala precissionsmässigheten runt omkring honom. Emellertid behöva vi icke tänka oss sistnämnda fall: ty ångfartygen hava synbarligen inga diktare i sina skansar. Alltså hålla sjömansvisorna på att försvinna. Våra fiskare äro sannolikt deras trognaste uppbevarare.

* *
*
*
*

Men de visor som finnas från de gamla segelfartygens tid, vad handla de om? Ack, naturligtvis om kärlek. Den falska vännen härskar både till lands och vatten. Ingen kan vara utsatt för sådana trohetsbrott som den stackars sjömannen; men icke heller för sådana stormande äventyr. Han går ombord så glad i hågen, han har kysst sin flicka och sagt farväl till sin

Ömma moder och livad stämmer han upp första
kvällen i skansen:

Jag gick mej ner till Oscarshamn att söka mej
en hyra,

åja, åja, åja, å sen sa ja:

Hallå hurra, hallå hurra, att söka mej en hyra,

åja, åja, åja, å sen sa ja:

Ingen nöd och ingen sorg,
flickor finns på alla torg,
titilurilurilej.

Ingen sorg och ingen nöd,
flickor finns i överflöd,
tuderuturudereru.

Ut bär det på böljan blå, vinden friskar i,
stormen flyger snart över havet och sjömannen,
som gått på landbacken en tid, gläder sig åt den
stolta briggens gång över vågryggarna:

Men se! hur härligt vinden rymmer,
då brassar fyrkant upp var man,
läseglens massa himlen skymmer,
stolt rullar skeppet av och an.

Vad det är ljuvt att framåt gunga,
från avdrift fri, på böljans famn,
förtjusad då jag börjar sjunga
vid tanken på den huldans namn.

Men det är då de naggande tvivlen komma. Skall hon, den enda han älskar bland alla flickorna på torgen, hålla löftet som hon gav i aftonstunden i den stjärnbelysta lunden, då kysen brann på hennes mund som tecken på ett ömt förbund? Han minns vad han viskade:

Gråt ej! om i det vida hav
en enslig bädd jag får.
Du kan ej pryda där min grav
med blommor och en tår.
Du minns ju stundom mig ändå
och längtar till mig i det blå.

Men rostar ringen på din hand,
din kärlek och din tro,
då res ett kors vid havets strand,
där storm och bränning bo,
då först som död du sörje mig,
död för mig hembygd och för dig.

Och nu, då resan går långt bort från hemmets kust, sjunger han henne farväl och i hans själ sitter den svarta misstanken att hon snart överger honom för en annan, "ty flickors kärlek varar ju blott en månads tid":

Farväl! I sången vill jag minnas dig.
Glöm du i tysta bönen icke mig.
När lutan stämmer upp en bön till Gud,
då glömmet visst jag ej min barndomsbrud.

Och var jag är, till vilket land jag far,
din ljuva bild står i mitt hjärta kvar.
Lik svanen, klagande på fjärran ö,
jag vill i sången leva blott och dö.

O, hulda barndomsbrud, vad kan förmå
dig från din rena barndomskärlek gå?
Lik vågens brus min själ i uppror är,
men städs jag dig på bönen vingar bär.

Allt längre färdas den stackars sjömannen
från sitt hem och sin barndomsbrud. Albatrosserna hälsa honom i söderhaven, marelden glimmar i kölvattnet och jordens sköna kvinnor blixtra med svarta ögon i de tropiska hamnarna. Men han byter ej bort sin käresta huld mot en skeppslast av svartingar och guld. Är ha gått, men en dag gungar skutan hemåt. Och ombord på barkskeppet Tre Bröder från Norrtelje sjunger jungmannen F. O. Lindgren på sina kamraters vägnar:

Tio dar ha gått sen dess vi mistat storn,
och hundratio nätter gått alltsen vi lyckligt run-
dade Kap Horn.

Böljorna ha rest sig så högt som Babelns torn.
Ack, svår är vägen jag har kvar till lilla käre-
stan min.

Hemma bak stugan susar sakta skogen,
rågen den är under tak och havren är väl mogen.
Kanske i afton, när de gått från logen,
smyger du dig bort till någon annan, lilla käre-
stan min!

Den som vore hemma i natt,
hörde dina suckar och ditt låga skratt.
Sunnan fläktar vänligt och glatt.
Snart har jag dig åter, lilla kärestan min!
Allting tar ett slut, så gör nordans pust;
och solen kom med sunnan och sken ned så
varm på gamla Englands kust.

Bramseglen blev satta, det gick med lust.
Ack, lätt är vägen jag har kvar till lilla käre-
stan min!

Solig och stilla ligger nu Kanalen,
tvärs för Dovers lotsstation går upp i topp sig-
nalen.

Kanske i afton går du, svept i sjalen,
hemåt ifrån byn och vet: nu kommer allra käre-
stan min.

Den som vore hemma i natt,
hörde dina suckar och ditt låga skratt.
Sunnan fläktar vänligt och glatt.
Skall jag se dig åter, lilla kärestan min?

Östersjön har lett sitt mest belåtna skratt
och dagarna ha gått så fort, så fort, som en gång
sommarns korta natt.

Uppe uti focken sig en svala satt
och skvallrat lite smått för mig om allra käre-
stan min.

Hemma hon gått i höstens röda hagar,
suckat mången ensam natt och många långa
dagar

efter den vän som långt i fjärran klagar:
Har du redan glömt den ed du svurit, lilla käre-
stan min?

Den som vore hemma i natt,
hörde dina suckar och ditt låga skratt.
Sunnan fläktar vänligt och glatt.
Snart har jag dig åter, lilla kärestan min!

Då kommer det fruktansvärda! Allra kärestan
har svikit! Hon har glömt alla löften och gått
till en annan. Sorgsen går han ner i skansen

Jag kan ej rätt beskriva hur ledsen då jag blev.
Jag tänkte på de orden som hon i breven skrev,
jag läste alla breven som jag från henne fått
och tydligt stod där orden: Du har mitt hjärta
fått.

Jag önskar mig tillbaka på ocean den blå.
Jag haver nu beslutat ej mer till Sverige gå.
Därför så tar jag hyra och till Ostindien går,
men först jag likväl hoppas min mor jag skåda
får.

Var jag får mig en flicka, det vet allenast Gud.
När jorden börjar grönska, då går på nytt jag
ut
på ocean den blåa, Neptunus' stolta fält.
Min lott har så utfallit, min Gud har så beställt.

Allt detta det är sanning, det ej betvivlas kan,
ty visan har jag skrivit allt med min högra hand.
Mitt namn vill jag ej nämna, det passar icke sig,
jag vill nu bliva glömder, det passar bäst för
mig.

Så vänder han alltså återigen bort mot av-
lägsna farvatten och mångahanda öden. Sorgen
håller honom fången och som i dröm vandrar

han genom hamnstädernas glädjekvarter. Geishornas dans och flickornas leende på Malaga — nej, intet är som lilla kärestans låga skratt. Till en början. Men varför gå och hänga läpp? Har han något för det? Det är inte värt att sörja lungsot på sig för flickans skull! Hejsan, gubbar, ska vi ha oss en klar? Och flickhusens portar gå åter upp i Singapore och de nordiska vikingarnas strupar skräna åter i Alexandria. Med Vegamössan på skulten, tatueringen synlig i bringan och benen redobogna till förbluffande värmlandskast, vandrar slutligen Calle Vågeman mitt i den saltindränd gatan, och när klutarna bli satta, stå kulörta skönheter och fälla tårar på kajen. Kanske att han hälsas av små Vågemänner, när han härnäst vickar jullen i land? Det vet man inte så noga. Hur gick det med den svarta drottningen: hon tog en sjöman till gemål och där började randiga barn kräla kring bland lerhyddorna. Folket knorrade, men:

Drottningen hon satt där och vagga uppå stoln —
 Buliam puliam buliam lej —
 och inbilla folket att det kom sig utav soln —
 skrubbaluttan — *tjong!* — skvaderattan, lej!

Tre år ha slutligen gått sedan han skådade sitt land och den skönaste jungfru som fanns på dess strand. Och en dag, då de segla fram över havet, möta de ett skepp för skarp bidevind. I fören, på galjonen, stod en flicka så skön. Vågeman spejar ditöver och frågar sig: O, vem är denna dejeliga mön. Han skådar hennes förtjusande behag och hans blickar förändras med varje andedrag. Om det så kostar hans liv skall han veta vem hon är:

Så kasta' jag mig ner uti böljorna blå,
för att hinna detta skeppet och komma däruppå,
och jag lyckades att komma till fallrepstrappan
hän
och ombord till den dejeliga vän.

Då jag ombord var kommen, så sade hon till
mig:
Säg, varifrån du kommer, jag tror jag känner
dig.
Jo, jag föll ner från bramrån, då seglen gjordes
fast,
och jag sam uti böljorna med hast.

Tag av dig dina kläder och torka dem, min vän,
jag möjligen vill tro att jag känner dig igen,

ty var det icke du, vilken låg uti min famn?
Men nu du väl förgätit mitt namn?

Ack nej, mitt hjärtas jungfru, det går väl aldrig
an,
ty jag är ju allenast en fattiger sjöman.
Men jag, mitt hjärtas sköna, har aldrig lidit nöd;
uppå böljorna förtjänar jag mitt bröd.

I skeppssalongen satt vi på förgyllande stol
och den sköna, ja, hon tindra allt som mitt
hjärtas sol,
Där lovade vi kärlek, att älska varann,
och jag lovade att bliva hennes man.

Men vinden blåste upp, så att skeppet gick i
kvav,
bland bränningar vi kommo och allt gick i sin
grav.
Jag räddade den sköna och hon slöt sig i min
famn
och hon viskade kärleksfullt mitt namn.

När jag uppnådde sundet med min börda så
skön,
då fick jag hennes hjärta alltsåsom räddarlön.

Och nu är hon min maka, jag önskar intet mer,
sedan jag ifrån bramrån fallit ner.

Så underbart kan det gå sjömannen! Den bittraste olycka blir vänd i den sötaste lycka. Och lika underbart som det gick Calle Våge-
man gick det också Anton, den simple matrosen, vilken älskade kaptenens dotter, men var för blyg och stolt att yppa sin böjelse. I trettio-tre sköna strofer drager hans kärlekshistoria förbi, begynnande på Stockholms redd vid Skeppsbron, där briggen Gustav Vasa ligger med landgång lagd på strand. Anton hastar ombord från sin ömma moder, den gamla båtsmansänkan, vars hem beskrives sålunda:

Och kammarns hela långvägg var sirad runt
omkring
med snäckor och koraller och andra rara ting.
Bakom den lilla spegeln sågs en "förgiftad" pil
och närmst vid taket hängde en trasig krokodil.

Så kommer kaptenens sköna dotter ombord för
att giva pappa avskedskysssen:

Mamsell Sofi var vacker, ja Anton hållit vad,
att hennes like fanns ej i hela Stockholms stad.

Men allra vackrast var hon, där hon nu gick så
fin
och bjöd ur lilla handen per man en bombert vin.

De avsegla, men Anton tvinar, och när de
hunnit Rio mönstrar han av, ty han vågar ej
återse den hemligt älskade. Han ger sig ut på
långseglatser, och när briggen Gustav Vasa åter-
kommer till Stockholm, för den endast med sig
ett penningbrev till den gamla modern. Men:

Kring Stockholm framflög hösten och några år
gått om,
när ifrån än en resa kaptenen återkom.
I sällskap med sin dotter på Skeppsbron nu han
gick.
På Katarina kyrktorn föll solens sista blick.

Då trädde ur sin julle en sjöman raskt på strand
och kom så glättigt mot dem med hatten i sin
hand.

"Jag är väl ej igenkänd?" "Vad... Anton är
det du?"

Nå, käraste min gosse, hur är det med dig nu?"

Du är väl redan styrman, det kan jag nog för-
stå!"

”Ja”, sade Anton glättigt, men rodnade ändå,
 ”det har jag också varit, och nu är jag kapten
 och kommer sist från Boston med briggen min,
 Sirén.”

”Kapten! — å fan... ursäkta... Nå, lycka till,
 herr... bror!

Det var minsann att styra sin kurs med säkert
 ror!

Bjud nu din arm åt tösen: du går med förlig
 vind.

Kors, sådan tokig sjäper som blir så röd om
 kind!”

Och nästa dag gav Anton ett dundrande kalas,
 där till *kaptenens* ära man tömde månet glas.
 Men knappt var våren inne och segelleden fri
 förrn Anton gick till ankars i brudsäng hos Sofi.

Det är dock mera sällan den stackars sjö-
 mannen får uppleva sådan lycka. Hans van-
 liga lott är att bliva bedragen och att i ålder-
 domen sitta ensam i stugan, där far och mor
 en gång bodde, och att längta ut på böljan
 förgäves. Suckande minns han sin ungdom i
 storm och äventyr, han minns alla däck han
 trampat, och heter han styrman Ling, minns

han särskilt haveriet på Svenska Björn, där briggen Göthe gick i kvav och alla man blevo borta utom han själv. Han sätter sig vid fönsterbordet i aftonstunden och diktar, han skildrar hur han som femtonårig gick från hemmet, hur han blev styrman och hur han lade undan sina slantar, fast han nog då och då tog sig en klar, och hur slutligen Göthe mötte sitt öde i höstnatten. Ack, Göthe — den "var vit, hade kopparförhyning och smäcker riggning och var en styv seglare". Men vid Svenska Björn gick alltsammans till botten, och styrman Lings kista med de sparda slantarna stannade även den. Och nu sitter han allena, grå i skägget, och tänker på sina framfarna dagar. Kanske han då också påminner sig andra haverier som han hört berättas, han tänker kanske på skeppet Skulda som gick i sank uppå Doggers bank. Runt om i haven vila de käcka gossarna, som aldrig fingo återse hemlandet och sina brudar, de slumra i Indiska oceanen och Nordsjön, många av dem ha sovit i samma skans som han, och just nu när han sitter vid fönstret ser han dem passera en efter en och erinrar sig hur de sjöngo vid handklaver och banjo och gitarr. Han hör gnisslet i spel och taljor, och genom skrovet ljuder bruset kring bogen. Södra Korset glim-

mar i passadnatten och flygfiskarna susa över dyningen. Det är så längesedan, alltsammans. Kanske han ertappar sig med att sitta och fundera på döden; födelseåret, som han har intuerat på vänstra handens fingrar, röjer att det snart måste vara slut. Många har han sett glida över relingen insydda i segelduk, och nästan omedvetet mumlar han halvhögt den gamla visan om Sjömannens begravning:

Sakta över mörkblå vågor
rör sig skeppets stolta stam
och i österns purpurlågor
bryter dagens gryning fram.

Allt ombord var tyst och stilla,
ingen munterhet och sång,
endast rodret höres drilla,
allting har sin jämna gång.

Vår kapten, han hördes ropa:
Brassa akterråarna, stopp.
Och på halva stången hissas
skeppets sorgvimpel opp.

Ty man nu skall överlämna
åt en mörk och ödslig grav

ynghlingen som nyss har somnat
på det stora vilda hav.

Kistan den iordning göres
uppå gammalt sjömansbruk
och till relingen den föres,
gjord av endast segelduk.

Slumra ljuvt i havets dalar
under tunga vågors gång,
för din brud vi allt omtalar,
om vi komma hem en gång.

Ingen lilja, ingen blomma
pryder rasker sjömans grav,
endast vågor gå och komma,
skeppen vaja an och av...

När man fördjupar sig i *rallarpoesien*, får man en känsla av att Sverige inte äger mer än en enda järnväg — Riksgränsbanan. Så gott som varenda visa har diktats under arbetet på den banan. Av de strofer med uppgifter om diktarens namn och hemort, som oftast avsluta visorna, framgår dock, att de flesta kommit söderifrån, framför allt från Småland. Men norrskenslandet tycks ha tagit dem med liv och själ. Och är det att undra på? Där finns svängrum, för den händelse man önskar uppfriska livsandarna med ett kraftfullt skutt. Aldrig kunna Smålands knallar återkasta ett så härligt eko av en brännvinsbas som Abiskofjällen. Klackjärn och slidknivar och literbuteljer blänka ingenstades så skönt som i midnattsolens land. Och vilken bakgrund till dystra kärlekskval är icke Kaisepakte? Nej, den som en gång haft förmånen att få hala upp manschesterbyxorna och ordna pannluggen norr om polcirkeln, hans själ

kan ej åter slå rot i Blomstermåla. Vältaligt knappt är detta faktum skildrat i en visa som bär namnet

Han sade ej ett ord.

En rallare, en rallare till södra Sverge kom.
Han gick in på en krog,
fem kaskar där han tog.
Han sade ej ett ord, han sade ej ett ord,
han teg och vände om
och for hem till högan nord.

Vad skulle han förresten säga? Sedan han övervunnit chocken med de fem kaskarna, kunde han ju icke uttrycka sitt gränslösa förakt bättre än genom sin intensiva tystnad.

Men tro nu inte, att det blev bättre när han hunnit hem till höga nord! För hans egen skull hade det säkert varit gott om han kunnat övervinna skräcken och slå sig ner i det fridsamma Blomstermåla. Ty det kan visserligen vara sannt, att

”livet är dock härligt i glada rallarns lag,
när som varenda rallare till flickor får behag” . . .

Men då flickorna icke finna samma behag i
rallarna, kan det gå som det gick honom, vil-
ken kom från södra Sverge:

En rallare, en rallare från södra Sverge kom,
han fria till en jungfru, skön Cecilia hette hon.
Hennes tankar var frimodiga, hennes hjärta
stod i brand,
när hon fick höra talas om den raske rallarns
namn.

Den rallaren, den rallaren tog av sin hand en
ring:
Tag den, du sköna Cecilia, till dess du bliver
min!
Jag vill giva dig mitt hjärta, jag vill giva dig min
hand,
om du med mig vill knyta det ljuva kärleksband.

Branden i skön Cecilias hjärta tycks dock ha
varit ytterst tillfällig, ty hennes svar kommer
helt oväntat:

Tro aldrig att jag knyter något kärleksband med
dig,
ty du är blott en rallare och jag en jungfru fin.
Nej, bort med såna tankar, nej, bort med sånt
begär,
tro aldrig att jag håller en rallare så kär.

Men liksom ifråga om de stackars sjömännena är emellertid den tragiska kärleken rallarens vanligaste öde. Ty vare sig kvinnan går i renskinnshuva i Lappland eller med krans på håret i Samoamännens sken, så är det mest utmärkande draget hos henne en bottenlös otrohet, en falskhet som är avgrundsdjup. Sedan beror det bara på hur stora själs- och kroppskrafter en man besitter, om han skall kunna gå igenom persenn eller icke. Rallaren som kom från södra Sverge hörde tydligen till de allra känsligaste naturerna. Den kollega, som biktar sig i följande visa, förmådde rädda livet, men slutstrofen låter oss ana ett själstillstånd, som är oroväckande.

Jag minns en flicka så skön som solen
och för mitt hjärta hon var mig kär.
Sen fick jag korgen, hon var ej trogen,
hon var en falsker, otrogen vän.

Jag var då borta och gick i lera,
var rallare uti högan nord.
Med henne ville jag jämt spatsera
och jämt så talte vi kärleksord.

Jag visste icke att svek där bodde,
men hennes hjärta det orent var,

som så en gosse här vill bedraga,
blott för att han ingen rikdom har.

Den första kärlek jag till'na hade,
det var att ensam med henne gå.
Hon tryckte mig till sitt falska hjärta.
Då var jag glader samt hon också.

Vi talade om förtroligheter
och om de glada, de gyllne dar,
vi talade om båd' barn och vagga,
vi talade om båd' mor och far.

Förskjuten blev jag utav den flickan
i fjol, ett år sen, det var vid påsk.
En bön till Gud jag nu flickan sänder:
Nu är jag sorgsen liksom en torsk.

Med vänlig hälsning jag nu får sluta,
till dig, otrogna och falska mö.
Min lott den blir nu att gå och tjuta
liksom en varg uppå Lapplands snö.

Dessa själsbikter torde ställa de svenska ral-
larna i en helt ny och sympatisk belysning. Eller
se vi kanske icke, att de äro djupa och känsliga
naturer och icke de vildsinta bestar, som

folkfantasien gjort dem till? Säkerligen får man således upptaga med stor försiktighet några rader i en gammal god Gällivarevisa:

Ty rallaren är glader,
han sorgen slår ihjäl,
han drillar sina spader
och är en livad själ.

Allvarligt betraktat har ju rallaren heller inte så stor anledning att vara glader. När han blir försmädd i kärlek, så drar sig flickan inte ens för att skylla på hans arbetes simpelhet. Och då han sålunda mestadels nödgas leva utan kärlek, återstår ju faktiskt ingenting annat än brännvin, snus och kortspel att draga sig fram på. Men man akte sig att taga den glada ytan för annat än vad den är; — vemodsdraget över pannan synes, om man försiktigt flyttar den tjusiga locken åt sidan. Unga och gröna piltar sjunga kanske om rallarens fröjder; den som varit med om några "skärningar" vet, att det är smått om dem och att rallarlivet mest är slit och svett. Det finns en rallarvisa framför andra. För tjugu år sedan hörde jag den i Roslagen vid ett banbygge och den stannade kvar i pojkörönen, kanske främst tack vare den tunga

och liksom hotfullt mumlande melodien, en melodi, som ger samma illusion av en framvällande folkmassas dova fottramp som Arbetets söner. Det är en stämning från nittioalets arbetarrörelse i visan:

Längs stranden av älven, den stora, o säg,
en arbetarskara där bygger en väg
bland djupaste dalar, ja ängar och skog.
Där finner man arbete nog.

Men vad man förtjänar knappt räcker till mat,
ty tullen har Svensken tillsatt i vår stat.
Man måste väl kämpa att ej lida nöd,
till arbete, liv eller död.

I schakter vi skyldra med spadar och spett
likt forntida krigsmän, som kriget har sett.
Men här är en ändring: Vi skyldra för bröd,
för arbete, liv eller död.

I dimma, i solsken, i frost och i regn
på rallarens panna syns pärlor i mängd
som jaga varandra likt virvlande vind.
Snart bleknar hans panna och kind.

Men visste ni, herrar och mäktige män,
vad arbetarn lider, ni blev deras vän.
Men eder natur har väl näcken besatt,
att tygla oss dagar och natt.

På svällande bolstrar ni lägga er ner
och njuta av pengar som regna till er.
Men soven så lugna! Jag vill er ej se,
jag blott åt er dumhet kan le.

Men rallarens säng är ej mjuk eller len,
ty han kan få ligga på rygg och på ben,
han blott några halmstrån får lägga sig på
att sova tills natten fått gå.

Vår mat är en brödbit som fnöske och krut
och därtill en fläskbit man får utan prut.
Ty vi ha ej jungfrur som buga så nätt
var gång man skall äta sig mätt.

Vårt bord få vi duka bland kärror och sten
och sitta som turken med korslagda ben.
Champagne vi hämta ur bäckarnas språng,
ty vi få ej leva för bång.

Men ändock kan rallaren äga en tröst;
När vila han får vid sin käreastas bröst.

Då glömmer han kampen för dageligt bröd,
för arbete, liv eller död.

Måhända sista strofen tillkommit på samma sätt som så många andra vackra strofer även hos betydligt större skaldar: som en tröstefull lögn i en trist verklighet. Man tror tyvärr att den där vilan vid den kärastes bröst är en smula litterär. Den proletära harmen tror man där- emot fullt och fast på, ty folkets röst ljuder där oförfalskad: Självmedlidandet, jämförelsen mellan den egna fattiga fläskbiten och överklas- sens gräsliga frosseri, halmstråna och ejderduns- paulunerna — alltsammans finns där. Sådant fanns icke i sjömansvisorna! Där fanns icke heller brännvinet, på sin höjd vinet.

Och när man kommit förbi sjömännen och ral- larna, är det som själva kärleken skulle taga slut. Skalderna inom de övriga yrkesgrupperna befatta sig knappast med den, de klaga på sin höjd över att det icke finns någon flicka "att roa sig med", men de hoppa aldrig utför klip- por. De beskriva endast slitet och svetten och mullra mot överklassen, framför allt arbetsba- sarna. Medan man aldrig i en sjömans- eller rallarvisa träffar på en rad om kitsliga kapte- ner eller lagbasar, så förekomma dylika anmärk-

ningar nästan regelbundet i de övriga. Den absoluta disciplinen om skeppsbord och den omedelbara handgripliga upprättelsen i rallarlaget överflödiggöra nidvisor och brev till Fäderneslandet. Men J. A. Lindblad, som arbetat vid ett kanalbygge på Gotland, sjunger som följer:

En liten visa sjunger jag
uti min ensamhet.
I denna finns ej stort behag,
ej popularitet.
Men fast jag ej har skaldens rang,
jag ändå pröva vill,
om det ej finnes nå'n talang,
därför jag bjuder till.

På Gotlands sköna fagra land
man nu sin bostad har,
där näktergalen hörs ibland
i vårens korta dar.
Där gökens rop man ofta hör
och lärkans drill i skyn.
Man av naturen njuta bör
och fröjdas vid dess syn.

Men som man vet, det är ej nog,
man lever ej därpå.
Nej, man är dömd till ständigt knog,
man får ej fåfäng gå.
Och därför får man hålla i
så långt som kraften når.
Man får ej slapp, ej trötter bli —
då permission man får.

Igenom fält och skog och dal
från Roma stora myr
nu grävas skall en stor kanal;
ett odlingsäventyr
det är, ty bönderna vill se
om någon vinst det är
att myrarna få odlade,
så deras tanke är.

En arbetschef från Danmarks land
vi ha att dragas med.
Han något konstig är ibland,
men blir dock sällan vred.
Han sina nubbar tar så lätt
som någon ibland oss.
Ja, detta är de danskes sätt,
det vet man nog, gunås.

Allt under sommarns varma tid,
när solen bränner hett,
man plågas då så jämmerlig
uti sitt anlets svett.

I branta stigningar man får
med kärnan knoga opp,
ifrån det morgontimman slår
tills det är natt i topp.

Men när som sista timmen gått,
man skyndar hem med fart.
Man är ej trött, man har så brått,
nu gäller blott och bart,
att på det trevligaste sätt
få njuta kvällens stund,
tills man kanhända rätt och slätt
blir störd utav Jon Blund.

När veckan sen sitt slut har nått
och det är lördagskväll
och månen redan upp har gått
på himlens blåa päll,
man tågar då vid månens sken
att dansa lite smått
och röra få på sina ben —
det gör en riktigt gottt.

Det understundom hända kan,
 att man för någon gång
 kanhända tar en sup, minsann,
 då kännes intet tvång.
 Man då ur dvalan vaknar opp
 och födes som på nytt,
 man då blir kry från tå till topp,
 bekymren då ha flytt.

Men när man tycker det är nog
 på denna arbetsort,
 vid Tomteboda sökes knog,
 som man så ofta gjort.
 Fri som en örn bland molnen blå
 man lägger ut från land
 att lyckan söka, lyckan nå
 vid Mälarns vackra strand.

Säkerligen frågar mera än en vid läsningen av sista strofen: Varför just Tomteboda? Namnets förekomst i visan står sannolikt i samband med diktarens önskan att få sitt alster utgivet på Chronvalls förlag därstädes. Ty om skalden än saknar genialitet, så äger han dock det hos diktare i allmänhet högt utvecklade sinnet för förläggares betydelse. Titulus Lindblad fick ju också sin vackra visa tryckt

och utgiven — kanske till och med utan att betala förläggaren honorar. Han nådde i sådan händelse en lycka, som många ynglingar förväges sökt vid Mälarns vackra strand.

Samma lycka nådde emellertid även herr stenhuggaren Albert Lindblom, vilken från sitt hem i Kronobergs län insände en längre visa om arbetet vid stenbrottet i Klagshamn. Också han talar om svetten och halmstråna, i likhet med författaren till den sist citerade rallarvisan. Här kommer dock en nyhet: Albert Lindblom är strejkbrytare. Detta meddelar han i förbigående långt inne i visan, och det är onekligen intressant att se, hur han sanningskärt konstaterar oantastligheten i denna för hederliga arbetare vedervärdiga titel!

Vi reste från Småland, det var i April
och dato den tolvte, om lyssna du vill.
En sång vill jag sjunga, om blott jag det kan,
om arbetet neri Klagshamn.

I Klagshamn jag knogar, i Brottet jag går,
där hårt vi få slita att penningar få.
Ja, där få vi kämpa i solsken och regn,
så svetten gör strömmar i mängd.

Men snart är det fredag och löning vi få.
Vi samlas att byta de pengar så grå,
till ölfilialen vi alla sen gå
att ta oss ett glas eller två.

Ja, det är den sällaste stunden vi få,
när man får ta helan och halvan också.
Där dränka vi sorgen i bräddad pokal
och drömma om sällare dar.

Men snart är det morgon och klockan är sju,
då samlas vi åter att kalk bryta tu.
Då fatta vi spadar och korpar och spett
till arbet i anletets svett.

Strejkbrytare kallas vi alla för här,
men det gör ju inget, för det man ju är.
Ifrån skilda trakter vi samlat oss här,
att kämpa mot strejkarnas här.

Den där kampen tycks emellertid inte ha varit
så trevlig att döma av slutstroferna:

Och glada i sinnet vi alla ju var
som reste från Norden, till Skåne det bar.
Att finna vår utkomst här nere vi tänkt,
men detta var rent av befängt.

Här finns ingen flicka att roa sig med,
nej, man får gå ensam och tänka på sned.
Den dagen snart kommer, jag far härifrån.
Till flickan den resan då går.

Mitt nam, det är Lindblom, som visan har gjort,
fast nu jag här vistas på främmande ort,
men reser snart åter till Småland igen,
till Kronobergs län och mitt hem.

Han är således inte riktigt förnöjd med
strejkbrytarlivet då han icke får tillräckligt var-
ken av penningar eller kärlek. Förnöjsamheten
finnes heller icke ofta i dessa visor av arbetare,
och hade icke Gustaf Ryd varit blind, skulle
han troligen aldrig ha skrivit den lilla visa, som
bär den vackra titeln Arbetarens fröjd på våren:

Den bistra Bore har flytt sin kos,
på gröna ängen går upp en ros.
Hit solen vänder med sina strålar,
naturen allting så härligt målar.
Vi hör på asparnas löv en sång.
Ni muntra bröder, stäm upp en sång.

En fattig man, som i kupan är,
han sig förlustar, vårsol är där,
och insjöns vågor så härligt glittrar
och siskan hälsar med sina kvittrar.
En fattig man sig förlusta får,
går i det gröna, när det är vår.

— — —
I vintermåna'n har storfolk fröjd,
men varje årstid är jag så nöjd,
fast svettens droppar till jorden faller,
jag går om våren ur kupans galler.
I sommarn väna, där blir nog bröd,
fast vintertiden är stundom nöd.

En gång skall lossas de tunga band,
min pilgrimsfärd är till livets land,
där bröd ej felar, där sol ej vänder,
som här i livet så ofta händer.
En gång skall fällas vår vandringsstav,
Vårt hela liv är ett stormigt hav.

Är den inte riktigt vacker, den lilla visan?

Men Gustaf Ryd är ett undantag, och hans blida vemodsstämning härskar icke hos dem som äga sina ögon i behåll och se, att nöden kan råda även på sommarn. Strejkbrytare Lindblom fann icke sin utkomst i Klagshamn, och

den visdiktare, som går under pseudonymen "Metarn", vankar Stockholmsgatorna fram och åter som brandvakt om nätterna och söker fåfängt arbete om dagarna. Metarn är ingen riktigt god karaktär ty han sätter inte in på banken den "bella" (en krona), som han någon gång förtjänar. Hans visa om brandvakten ger emellertid en god inblick i uteliggarnas inre och yttre värld:

Jag är en fattig yngling, som nervid Skeppsbron
går
från morgonen till kvällen och bara tittar på,
när andra de arbeta och träla dagen lång.
För mig finns intet arbet, jag går min jämna
gång.

En bella kan det hända ibland jag tjäna får
och då jag går och tar mig en liten styrketår.
Sen är jag nöjd och glader, som fågeln som slår
drill,
och känner mig ej ledsen förrn natten stundar
till.

Det är så smått om husrum uti vår huvudstad,
att mången fattig yngling, som ej till hyran har,

ej ens kan få en kudde att kasta sig uppå,
han får likt mången brandvakt runt hela staden
gå,

Till ett hotell det hände jag kom mig för att gå.
Mig strax en flicka möter, som frågar hur jag
mår.

"Jo, jag vill bara hava mig lite ro i natt,
ty jag har vandrat brandvakt och känner mig
så matt."

"Det finns en säng i köket, där ligga ni kan få",
så svarar denna flicka, som uti dörren står.
"Men först får ni betala, och sen ni slipper in,
en femma skall jag hava", hon säger glad i sinn.

Och så i ljuva drömmar fördjupad jag där står,
min plyska undersöker om kassan den förslår.
"Nej, jag har blott tolv öre att släppa till i natt,
men hoppas att få låna av dig, min lilla skatt."

Hon ropar på "vaktmästarn", en karl med lur-
vig min:
"Här står en gammal syndpalt, som ej får slippa
in!

Ty han har inga penningar och sjaskigt är han
klädd
och därför kan han brandvakt få gå i denna
kväll.”

Så lider natten undan och klockan hon slår tolv,
som brandvakt har jag hunnit till Gustaf Adolfs
torg.

När ingenting passerat, som störa kan mitt lugn,
så vänder jag på benen och tar en annan rund.

Vad är det väl för ljussken, som bländar mig
så skarpt?

”Jo, det är hotell Reisen och där är bal inatt”,
så ljud det i mitt öra, då jag till Skeppsbron
kom,
det var en annan brandvakt, som gjorde där sin
rond.

Ja, den sin levnadsbana har börjat såsom jag
får nog agera brandvakt på mångahanda slag.
Men om vi äro eniga och samlas i en hög,
så bilda vi förening och få en större lön.

Nu slutar jag min visa, som sanning är uti
och önskar att det bliver en ändring i mitt liv.
Ja, nästa gång jag skriver, jag då omtala vill
hur allt har blivit ändrat, blott lyckan räcker till.

Läsaren stämmer gärna in i denna önskan och hoppas att lyckan räcker till för Metarn och hans kolleger. Han är ju ung och har livet framför sig och är kanske i detta laget aktad medlem av någon arbetslöshetsförening. Det är värre för dem som redan blivit gråa i raggen, som ej hava arbete och snart icke heller orka arbeta. Bakom dem ligger livet som en grå och svettstinkande gyttja av dagar och år och framför dem tiggeri eller fattighus. "Den utslitne" kväder sålunda i dystra verser:

Med tomma magen jag går och vankar
och är försänkt uti dystra tankar.
Jag sökte arbete en tid rätt lång
och bör nu sjunga en klagosång.

Mitt största fel: jag är gammal vorden,
då är man onyttig här på jorden.
När man har hustru och flera små,
då måste man ju försöka på.

Barmhärtigheten i dessa tider
den är utplånad för den som lider.
Kreditsystemet det borta är
och tiggeriet till intet bär.

— — —

Och så om dagen jag går i staden,
arbete söker och ser i bladen.
Förmedlingsbyrån jag prövat på,
där många bröder min nöd förstå.

Den goda tiden är blott en saga,
vår värld är uppfylld av svält och aga
och värre blir det för varje år,
vi se det tydligt i alla spår.

Vart bär det hän för den gamle och utslitne?
Dag efter dag står han i kön utanför förmedlingsbyråerna, men de yngre gå före honom, de ha kraftigare muskler och darra inte i händerna som han. Han går hem kväll efter kväll och sitter tyst vid köksbordet. Tigga? Nej, han vill inte tigga. Kanske han kan få pension — men den räcker ju till ingenting. Och där ligger hustrun. Och där sitta barnen. Och så går han ut en regnig kväll, ty det är som om regnet skyddade honom, och intalar sig att tiggeri icke är något nedsättande för honom. Är det nedsättande, så är det för samhället. Han ställer sig i ett gathörn och medan han håller ett öga öppet för polisen, följer det andra de förbigående:

"Skänk en slant åt gubben, nådigaste herre!
 Hustrun min är sjuk och åtta barn jag har;
 lam är jag i högra sidan ock, dessvärre;
 Skänk en slant åt gubben, som är blott och bar!"
 "Skäms att tigga!" röt han och gick mig förbi.
 Skäms? — då hela världen är ett tiggeri.

— — —
 Ja, man tiggeri i varje vrå skall finna —
 fattigdirektören bor i himmelen.
 Älskarn tigger kärlek av sin själs gudinna,
 trohet tigger hon av honom strax igen . . .
 Och då skulle jag, som står på nödens brant,
 skämmas för att tigga utav er en slant?

— — —
 Krämmarn tigger kunder ständigt för butiken,
 skalden tigger ju om lager, gunst och lov;
 skepparn tigger vind för skutan uti viken;
 prästen tigger med sin påskbok och sin håv.
 Och då skulle jag, som står på nödens brant,
 skämmas för att tigga utav er en slant?

Men plötsligt inträffar något i gathörnet. Det
 är icke en fin herre som stannar och mödosamt
 halar upp sin plånbok ur pålsens djup. Det är
 ingen barmhärtig samarit eller hotfull konstapel,

som hejdar sina steg. Det är en mager och sjas-
kigt klädd gynnare. Hans ansikte är mörkt av
skäggstubb och väder och vind, skorna äro med-
farna, men hatten sitter svajigt på den vårdslösa
skalpen. Han står och synar kamraten i hörnet
med ett roat uttryck: Den där du! Hans mun
dras till ett tyst leende. Precis samma leende
hade han, då han passerade Klagshamn och såg
Lindblom knoga i sitt anletes svett som strejk-
brytare; och Lindblad, som sjaktade jord vid
Roma, gav honom en tolvskilling. Han stegar
fram till gubben i hörnet, lutar vänligt överlägs-
sett sitt ansikte intill hans öra och viskar förtroende-
fullt:

"Säg, ska vi ta på luffen, ska du följa med, min
vän?"

Men när vi komma åter, vete Gud i himmelen.
Ja, vi ska ut till bönderna och rugga lite mat.
Till att arbeta är jag alltför lat."

Det är luffaren, "Nordens travare", som hans
stolta namn lyder. Hans hattbrätten ha gungat
genom Skåne och Härjedalen, och både i Luleå
och Göteborg har hans struphuvuds pumprörelse
markerat pilsnernas sjunkande i flaskan. Var häl-
sad, ädla Härnösand, din finka bär hans namn

på väggen! Och du, Katrineholm, där hans älskade alltfört hämtar mjölkflaskan vid bondvagnen, var hälsad! Nordens travare sätter sin rumpa varest han vill, och tar han någon gång emot ett erbjudande att utföra ett lättare jobb, så sker det med konungslig gest: Var så god! Man är ingen dräng, man lever bara en gång, och varför ska man vara träl? Nej, ska du följa med på en liten tripp, och det vet du, att här vilar inga ledsamheter? Jaså, ajöss då, men hör vad jag viskar:

Att gå på luffen, det är så härligt,
fast mången tror att det är besvärligt.
För mat det får man, så det förslår,
och — hej! — i staden en styrketår!

Jag var på luffen och det var roligt,
ja, allra helst när som det var soligt.
Jag låg och drömde om flickans arm
uppå en äng, som var grön och varm.

Jag kom till Gävle med tomma pungen,
likväl jag mådde som själva kungen.
En gammal luffis jag träffade,
som kunde fäkta,¹ ja, fullt för tre.

¹ Tigga.

Den första dagen han helskäggs hade,
i var butik omkring stan han lade.
Den andra dagen var skägget halvt
och därtill låtsades han sig halt.

Och ingen trodde det var densamme,
som förra dan hade varit framme.
Han kosing fick. Och på tredje dan
slätrakad fäktade han i stan.

Han gick med mig med sitt ur på stampen,
sen gingo vi och fick öl för slanten.
På "fyrtinian" vi fingo mat,
då, ska ni tro, var jag inte lat!

Jag åt och drack och fick ont i magen,
sen porter, öl, fick vi hela dagen,
och det så nästan vi voro pank,
när vi till tullen vid Söder slank.

Vi sökte arbet' långt bort i skogen,
långt bort från stan och den kära krogen.
Vi blevo utan. De viste oss
långt bort i helsicke till Söderfors.

Från Söderfors måste vi oss palta,
fast jag på benen begynte halta.

Vi kom till Gysing med trötta ben,
där fick jag knog med att borra sten.

Att borra sten, därtill är jag tvungen,
fast jag har anda som själva kungen.
Ja, nog är detta en usel lott,
som jag, herr luffare, nu har fått.

Men snart på knoget jag börjar knorra.
O, att jag stenar blott sluppe borra.
Nu står jag här i ett kolsvart hål,
jag står och dundrar med järn och stål.

Nej, nu farväl! Ack, I stackars smeder,
jag tycker rakt det är synd om eder.
Avlöningen, den är alltför klen.
Jag luffar hellre på mina ben.

Från Kristiania och tillbaka
jag luffat har. Och så mången kaka
jag utav böndren på vägen fått.
Säg då ej luffaren har det gott!

Ser ni fjädern i hans medfarna hatt! Den
viftar riddarelikt — som en standert över den
lappade riggen! Nordens travare känner inte
samhälle och sådant skoj, han är JAG, suveränt

ensam och fri, med anda som själva kungen. Hans talekonst tjusade mången änka, hans mustacher och kvicka ögon betvungo mången ungmö. Nordens travare spelade munspel och vittnade på Frälsningsarmén i Kalmar kvällen före den stora knivskärningen — ty han gör vad honom lyster att göra. Och han har skärvan i ögat. När andra dystert högtidligt stänka i sin vardags hopplösa trassel av oväsentligheter, så ser han leende deras slående likhet med gäddorna i ryssjan. Ingen ser skarpare än han komiken i ordet "värdig".

Någon gång sipprar dock höstkvällarnas rusk och kyla in i hans frimodiga själ. Han kommer in på ett litet bykafé, slår av blötan i hatten mot kaminen och sätter sig vid det ölfuktiga bordet. Och när han fått sitt maltfattiga elixir, försjuncker han i melankoliska funderingar, med ögonen fästade på plåtbrickans kolorerade porträtt av konungahuset. Ute är det kolmörkt, regnet susar. Fotogenlampan ryker i den tomma lokalen och grammofontratten på disken gapar i en ledans fantastiska gäspning. Och emedan han är den sanne poeten, begynner hans stämning förtäta sig i ord och det blir en visa, tungsint i begynnelsen, men småningom resande sig i humorns och själv-ironiens styrkebad — liknande honom själv, när

han ruskar dåsigheten ur kroppen och halar upp
byxorna till en ny nådedag:

Var manne min vila jag finna,
när trött efter dagen jag är.
Jag söker men kan ej förnimma
en skynt utav vilan så kär.

Min väg ofta går över skogar
och fram över vidsträckta fält;
min vila jag sökt uti logar
och stundom blott himmelens tält.

Ej föddes jag väl till att träla
och vara en slav här alltjämt —
varför skall i låghet jag kräla,
blott för att mitt liv blivit tänt?

Nej, upp för att kämpa och leva
ett liv som är människans värt.
Ej mer vill i mörker jag treva,
så sant jag mitt liv håller kärt.

Blott två tomma händer jag äger,
men huvud med tanken är klar.
Mig såled's geniknölen säger,
att däri min rikedom jag har.

Kanske ni till slut skall mig finna
som hjälte vid rådsherrars bord.
Folk sagt mig jag detta skall finna
om ständigt jag luffar på jord.

Han stiger upp från bordet och går vidare i
ruskvädret. Betalade han? Jag är inte riktigt sä-
ker på den saken. Men där går han!

Egna och andras olyckor ha alltid inspirerat skalder, även de allra finaste. Ty sången är ju av sorg upprunnen. Heines skugga borde, om den ville, gott kunna förstå det där rallartjutet som rullar över de lappländska snövidderna. Och Lidner, som skrivit den hiskliga dikten om grevinnan Spastara, hans skugga kan tryggt räcka den ena handen åt Lejonbrudens diktare och den andra åt de sena tiders bröder, som hämtat inspiration, liksom han, i tidningspalterna. Hade han två händer till, borde han, ihågkommande sin tid som jungman på ostindiefararen, räcka den tredje handen åt sjömansskalderna och den fjärde åt vagabonderna, vilka ju kraftigt erinra honom om dagarna i Göttingen, där han hoverade sig med "hatten fullsatt av präktiga fjädrar". Förresten, vem kan icke räcka handen åt folkdjupets obeaktade sångare: Deras hjärtan uppleva precis samma öden som de stora skaldernas

— det är bara en fingerfärdighet i ordsammansättning, som skiljer de diktande åt.

När de egna olyckorna av någon besynnerlig anledning taga en paus eller draga sig tillbaka för att hämta krafter till ett nytt dråpslag, får man tid att i någon mån veklaga andra. Då man icke har tillgång till annan litteratur än Aftonbladets Halvveckoupplaga (med Brokiga Blad) vilken tidning de avlägsnare landsändarnas befolkning livligt omhuldar, finner man vid söndagens läsestund på soffloppet, att gräsliga olyckor, krig och brand, mord och skörlevnad alltjämt blomstra. Detta fann man ju redan innan Aftonbladets Halvveckoupplaga någonsin var påtänkt, men effekten är fortfarande densamma: Man reser sig mödosamt från soffloppet och med tidningen i knäet föreläser man dagens sorgligaste händelse eller styvaste bovstreck. En gång för många herrans år sedan hette sensationen Fröken Madigans och löjtnant Sixten Sparres gripande kärleksdrama. Det var på den tiden, då man brukade samlas till sångstunder i stugorna. Kanske några flickor just slutat den vackra sången om Älvsborgsfången:

Den blomsterprydda gondolen gled
utöver Älvsborgs böljor ned.
Det var så hemskt i den mörka natt.
En flicka skön vid rodret satt.

Kring pannan bar hon en lagerkrans,
beprydd med stjärnornas milda glans.
Hon sjöng om vännen så ljuv och kär,
som uppå Älvsborg fängslad är.

Och Herman hörde den stämman klar,
som genom järnbeslagna fönstret far.
Hallå, han ropade, min sångarvän,
nog känner jag din röst igen.

Väl har jag mördat ett barn för dig,
du hade kunnat förlåta mig.
Men kärleken den är lika stor
hos fången som på Älvsborg bor.

Men stormen ryter och åskan går
och böljan hårt emot Älvsborg slår.
Det blixtrar till — och fången såg
sin sångarvän i böljan låg.

— — —

Eller kanske de redan sjungit igenom de vuxduksböcker, där arbetshårda nävar oskickligt inskrivit visorna om Idas grav, På Londons slätter bodde . . ., Skördeflickan, fröken Agnes och Hjalmar och Hulda och kanske de lyssnat till pojckarna, som klämt i med Drabanten Gustav Örn och herr Peder — ja, det kan rent av hända, att gammalmoran själv blivit så uppiggad av all sången, att hon darrat fram i låga ryttartorpet och visan om flickan som trampade på brödet — alltnog, nuschla de upp Alpens ros, ty den är ändå bland det allra vackraste, om man inte räknar med Ebba Brahes klagan, förstås:

Uppå Alpens isbelagda spira,
dit ej någon mänsklig fot kan gå,
där syns alpros sina stänglar vira
ini bergets högst belägna vrå.

Men i dalen växte ock en blomma,
lika skön som alpens fagra ros,
många friare till henne komma,
alla vilja äga dalens ros.

Den blomman var en ung behaglig tärna
dotter till den rike Conrad Moor.
Men henne följde ingen lycklig stjärna,
ty högmod uti hennes hjärta bor.

Ack, ni blommor, suckade hon ofta,
den som finge äga er en stund,
och få känna huru skönt ni dofta
och trycka blott en kyss på eder mund.

Så hon tänkte, då en yngling sade:
Evelina, vill du bli min brud?
Allt mitt guld jag för din fot nedlade,
klädde dig i alpens blomsterskrud.

Nej, hon sade, ingens brud jag bliver,
förrän som han mig ett löfte ger,
och det är: han mig en alpros giver,
endast en, jag fordrar icke mer.

— — —

Kuno klättrar uppför bergets klippa,
tills han kom dit blomman slagit rot.
Hans enda handtag var en blomsterknippa
och mot en tuva stödde han sin fot.

Evelina, här, se dina blommor!
Vad är det? En alpros, vit som snö.
Evelina, vänta, snart jag kommer.
Min Gud, jag faller, låt mig icke dö!

Så han ropte, då han störtar neder
ifrån bergets högst belägna topp.
Uti dalen ligga blott hans kläder
och hans rysligt sönderslagna kropp.

Evelina skyndar ifrån gillet.
Då hon såg den döde, vilt hon skrek:
Store Gud, nu har jag själv förspillet
livet för den som jag älskade.

Evelinas fader kom till stället,
döden då förenat båda två
och hela byn med honom tårar fällde.
Ett brudpar döden gjorde dem ändå.

Nu ej pennan här må längre rita
uppå kvinnors trots och övermod.
Alpens rosor äro ej mer vita,
de äro färgade av Kunos blod.

Det blir tyst i stugan en liten stund. Gam-
malmoran som sitter på vedlåren vid spisen tar
ett tag över kinden och en annan harklar sig.
Men när några minuter gått säger någon:
— Ta om Ebba Brahes, klagan en gång till!
Flickorna rensa strupen högtidligt, zittran
ger ifrån sig ett d-durackord; flickorna titta

på varandra och nicka, att nu börjar vi, och så kommer visan framför alla visor (Gud, vad vi gräto i Roslagen!)

Sin lätta mantel breder aftonstunden
så milt och vänligt över sjö och land,
och fågelskaran tystnat har i lunden
och Mälarn skimrar på den sköna strand.
I nattens lugna sköt naturen vilar.
Men inom detta bröst en stormvind ilar.

Ack, friden ägde jag i forna dagar
och himlen såg jag leende och blå.
Att mänskosjälén har ett språk som talar
så glädjerikt, jag kunde ej förstå.
Jag lycklig var, då morgonen mig väckte
och kvällens sol på vågorna sig släckte.

Jag lycklig var, då oskuldsfull jag drömde
att klädd jag stod som Gustav Adolvs brud,
och hoppets vällust i min själ sig tömde
och smyckade mitt liv i blomsterskrud.
Men tro ej hoppet, det skall sorgen föda,
det är en orm som tjusar för att döda.

Men ack! förgäves var den ljuva flamma,
som tände sig i en berusad brand.

Allt är förbi, min värld är ej densamma,
ej hatets boja fångslat har min hand.
O, Gustav Adolv, lär dig att försaka
och tänk med köld på De la Gardies maka!

Var kall, var kall, och låt mig ensam lida
och ensam gå till mina fäders grav.
En huldrik genius vandrar vid min sida,
som stödja skall min trötta vandringsstav;
en ängel tröstande mitt sorgsna sinne —
och ängeln det är Gustav Adolvs minne.

Ja, den visan är i alla fall den allra finaste.
Men det är då, far i huset prasslar med tid-
ningen på sofflocket, och sedan han vänt sig på
sidan och spottat i trälådan med sand och hac-
kat enris, som står på golvet, göra hans rödran-
diga ullstrumpor några mödosamma rörelser,
och han sitter upprätt. Har ni hört? frågar han.
Jo, några ha hört, men andra inte. Det här våd-
liga dramat i Danmark, fortsätter han. En gre-
ve, som blivit tokig i en lindanserska, som heter
Elvira Madigan, ser det ut — och nu har dom
skjutit ihjäl sig. — Ja, folk lever då inte skap-
ligt nu för tiden, infaller mor på vedlåren. Så
blir dramat högtidligt uppläst och diskuterat,
porträtten synade: Unga människor bägge två,

ja, jag säger då det. Och slutligen säger någon:
— Du Fredrik, som är så dann med att sätta
ihop viser, nu går du väl sta och skriver om de'
här rysliga morde'?

Ja, kanske Fredrik gör det. Någonstädes siter
i vart fall någon och väter på en blyertsstump
och diktar en visa om dramat, som noga ansluter
sig till tidningsreferaten. Och sedan han
skildrat händelseförloppet, antingen ytterst re-
alistiskt eller också blomsterromantiskt, glömmet
han icke att i en eller ett par slutstrofer fram-
hålla det sedelärande i tragedien:

Sorgeliga saker hända
som romaner fylla kan,
sorgligast var dock den ända
som tog fröken Madigan.

Vacker var hon som en ängel,
kind så röd och ögon blå,
smärt om livet som en stängel,
tjusande att se uppå.

När hon dansade på lina,
lik en liten lärka glad,
bifallsropen hördes vina
ifrån långa bänkars rad.

Då kom löjtnant Sixten Sparre,
vacker, bildad, adlig börd;
ögat stråle, hjärtat darre,
ty hans kärleksbön blev hörd.

Gift var Sparre, men sig skilde,
från sin maka innan kort;
allting han försaka ville;
med Elvira draga bort.

De till Danmark styrde färden,
men den resan den blev kort,
fastän långt i vida världen
tänkte de att draga bort.

Det tog slut på deras pengar,
ingenting att leva av.
För att undgå ödet stränga
sökte de en blodig grav.

Nöd och kärlek dem förenat,
leva här det var ett tvång,
därför båda nu sig enat
dö på en och samma gång.

Sparre en revolver lade
i sin hand och sikte tog
mot Elvira, vilken sade:
Sixten min! och föll och dog.

Vitt kring land och rike denna
 händelse sig spridde ut.
 Skildra den förmår ej penna.
 Brottslig början — rysligt slut.

Se dig för, du ungdom glada,
 som så sällan ser dig för,
 att du ej en gång får bada
 i ditt blod förrän du dör.

Tänk därpå i ungdomsåren,
 o, hur lätt du falla kan.
 Brottslig kärlek, följ ej spåren!
 Tänk på Sixten, Madigan!

Hur ohörd och föraktad har denna varning
 klingat! Kärlekspar efter kärlekspar hava gjort
 slut på sina lidanden och blivit först kraftiga ru-
 briker i dagspressen och omedelbart därpå kla-
 gande visor med varnande slutstrofer. Så vart
 även Volkov och den unga kvinna, som föll för
 hans kula, ett vispar — kanske ett av de sista —
 och refrängen: Balalajka, balalajka, balalajka-
 spel! antyder, vilken mystisk tjusning hjältens
 musikinstrument utövat på diktarens fantasi.

Men kärleksdramernas mångfald understiger
 dock de vanliga mordens och olyckornas. Långt

Här låg uppå sin säng, på vilans stilla läger
 ett äkta hjonelag, en kvinna och en man.
 De bovar komma in. Den ene spotskt då säger:
 "Vad jag dig skyldig är, jag strax betala kan,
 jag vill i denna kväll med dig så likvidera,
 att du för all min skuld mig ej skall fordra
 mera."

Så skildras hur de mörda de båda gamla, stjäl-
 la deras ägodelar och slutligen sätta eld på stu-
 gan, och därefter anmärker han om banditerna:

Vid Herrans altare, där ha de svurit fanan,
 men likafullt de är' i överdåd förhärd'.
 De ha ej lärt sin tro i falska Akoranen,
 ej som en indian i Vedum¹ blivit lärd,
 men i den Helga Skrift. De dock i missdåd rasa,
 att turk och hedning här ej annat kan än fasa.

Och slutligen övergår skalden från mordet
 till sig själv och uttalar några vemodiga tankar
 såväl över sitt kvädes som sitt eget öde:

Så gack, du matta blad, din martyrdöd att lida,
 liksom de offer vi i korthet här ha nämnt.
 Som du ej känslor har, så lär det intet svida,

¹ Indian = indier. Vedum = Vedaböckerna.

om du skall bli med hast till eld och aska bränd.
Så gläd dig då med mig, att det mot slutet li-
der. —

Med blytungt sorgelod min levnads klocka skri-
der.

Jag ibland alla är enfaldigast uppammad
i lärdom och moral, i städer som på land.
Ej under då att jag har här så barnsligt stam-
mat,
som aldrig lärt ett noll med pennan i min hand.
Ej har jag någon hjälp, vartill jag må mig sluta,
ty får jag äntligt lov att dessa versar sluta.

En sådan mörk pompa som denna dikt äger,
besitta icke många. Den är för övrigt långt
bättre och formsäkrare än de flesta, men så ägde
också författaren stort rykte i sin hemprovins
för sin diktkonst.

Det rykte, mördarna förvärvade sig, förblek-
nade emellertid ganska snart inför nya svenska
rekord. Ty dessvärre kan ju vårt land icke
jämföras t. ex. med Island, där intet mord be-
gåtts under de sista hundra åren. (Förklar-
ingen till detta faktum ligger kanske däri, att
man stökade undan det arbetet i sagotiden, då
människorna inte tyckes ha gjort något annat

än ränt omkring och slagit yxor i skallen på varandra!) Nya bovar föddes och växte upp till mandom och mognad i nya illdåd. De medelålders minnas ännu Fröken Fägerschöld, huvudpersonen i ett på sin tid oerhört sensationellt giftmordsdrama. Naturligtvis framlockade hon många toner, och det förekom flera visor om såväl mordet som om fröken Fägerschölds fängelsevistelse. En annan omhuldad personlighet var den s. k. Yngsjömörderskan, som vi väl lite var sett i Panoptikons skräckkällare. Rånmördaren Sahlrot väckte innerligt deltagande genom sin ungdom, medan Nordlund, mångmördaren på ångaren Prins Carl, fördömdes i ett otal visor, som ivrigt sjöngs för tjugofem år sedan. Den kanske allra vanligaste av dessa visor begynte sålunda:

.Om Dreyfus har man talat, Pallin, Johanneshus
och händelser så många som sinnet satt i rus,
men nu på vackra Mälaren ett drama utspelt är,
som väcker sorg och fasa så långt som ryktet bär.

Det säger sig självt, att även Dreyfusdramat
lockade visdiktarna. Liksom att såväl Ander
som Gyllenpalm fått sina lyriska eftermärken.

6 — *Skeppet Skulda.*

Men även mindre bovstreck, vilka nu helt sjunkit i glömska, ägnades vederbörlig skaldisk uppmärksamhet. Vem minns mordet på vaktmästare Henriksson i Simrishamn, utom möjligen en och annan simrishamnare? Det är hugfäst i en längre visa. Vem erinrar sig överfallet på korpral Lans? Hans minne lever dock i en visa, vars början upprullar en dyster tavla:

Sex ynglingar kommo från krogen;
de skulle begiva sig hem,
då den ene utropade: Bröder,
kom låtom oss slåss — men med vem?

Blottar inte denna strof något av det centrala i vårt lynne, den sida av karaktären, som säges framträda tydligast i Delsbo? I alkoholfröjdens himmelska ögonblick födes oundvikligen vår vikingaborna längtan efter ett större slagsmål, och bekymret är endast: med vem? Slagsmålet är huvudsaken, föremålet för våra helsingeskrän och värmlandkast växla med de skriande stunderna.

Nu följer andra scenen, även den typisk för våra breddgrader:

Med husarer! så ropade alla,
kom, bröder, kom, låtom oss slåss!

Tagen käpparna med, om vi falla,
ty de äro många mot oss.

Här framträder svenskens teoretiska intresse för det karolinska: en mot tio. Övermakt bör det vara. I praktiken är man emellertid oftast angelägen om att placera övermakten på den sida man själv ställt sig. Dramat tillspetsar sig:

Men nu kommer Lans från kasernen,
till stallet han just skulle gå.
God afton! de hälsade honom,
säg, gosse, vart skall du väl gå?

Offret invaggas i säkerhet genom vänligt tilltal. Under tiden skockas de sex ynglingarna omkring honom, en för ordet och de övriga stå redo. Offret ser från den ene till den andre, anar dunkelt att något är i görningen och svarar därför så försonande han kan. Ögonblicket efter öppnas spelet:

Så hövligt han svarar: Till stallet.
Jag vakten skall hava i natt.
*Ja, se det kunde nog vara fallet,
men först ska vi ha lite glatt!*

Och innan han det hunnit ana,
ett käpprapp i pannan han får...

— — —

Så modigt han fattar sin värja
och slåss med besinning och mod,
men han var ju ensam mot alla
och heden snart färgas av blod.

Så dukar han under för övermakten och dör,
och skalden skildrar hur de sex ynglingarna
hamna inom fängelseportarna.

Besynnerligt nog tyckes den beryktade Uvbergsmördaren, trots all mystik som omgav honom, icke ha inspirerat till visor, vilket onekligen är lika förvånande som att förbrytaregeniet Ekenberg undgått diktarnas uppmärksamhet. Men Madesjö-Gustavsson, dåren som sköt ner två personer, då han icke fick vara i fred i sin backstugas ensamhet och som sedan jagades genom skogarna av 70 beväpnade bönder — han har fått sin tribut. Detsamma gäller de tre religiöst vansinniga syskonen uppe i Kautokeino i Tornedalen, vilka under otroligt ruskiga omständigheter marterade ett barn till döds. Denna visa om vanvett kan sjungas på samma melödi som "Bland Värends de sköna, de rika

lundar satt". Efter en mycket ingående skildring av själva händelsen samt omnämmande, att de tre syskonen nu dväljas på hospitalet i Hammerfest, bifogar poeten följande reflektioner och förhoppningar, onekeligen betydligt orginellt formulerade:

Rätt många dårar finnas, som bibeln läsit så,
att de i hospitalen få uti livet gå.
De läsarkolportörer kan här sin frukt nu se:
att folk ej bliva bättre utav predikande!

För livets uppehålle de tala, för sitt bröd,
de tala om en himmel och avgrunds heta glöd.
Dock snart katolska lögner ej mera näring få,
de vittra bort med tiden med bildning utanpå.

* *
*

På brott följer någon gång straff, men när fängelseportarna stängts bakom boven, öppnar sig istället möjligheten för skalderna att besjunga hans hemiska samvetskval och usla bädd och kost. Fröken Fägerschölds julafton i Norrköpings fängelse är ämnet för en visa av den pro-

Sångaren, en ljuslagd yngling, då uti sin blomst-
rings vår,
sökte i sitt kväde tolka — mest naturligt för hans
år —

huru lätt hans klara öga snabbt som tanken lyf-
tes opp
mot det ljusa, mot det höga, dit han ock förlagt
sitt hopp.
Utav känslan mäktigt hänförd ögat glänste, läp-
pen log;
livet uti vackra färger för hans tjusta blickar
drog.

Oerfaren han sig tänkte strödd med rosor livets
stig.
Men där finns för visso törnen, om de ock ej
visa sig.
Därföre, o nej, han kunde icke ana vad som
låg
i den framtids mörka sköte, som han sedermera
såg.

— — —
Svek och falskhet, oförrätter tecknade den stig
han gick
och i dagar och i nätter ofrid var den lön han
fick.

vikligt öde? Olyckan kommer ju alla varningar till trots!

En och annan olycka skulle dock kunna undvikas, om var och en skötte sitt som han borde. Men det gör ju ingen av oss, och därför ser världen ut som den gör. Hade någon kunnat förhindra den hemska teaterbranden i Chicago 1903, då 700 människor omkommo och nästan lika många skadades? Säkerligen. Den katastrofen fick sina sångare även i vårt fjärran land, och en visa på 38 fyr-radiga strofer avhandlar den med all önskvärd utförlighet. Dess dystra innehåll upplättas något därigenom, att den kan sjungas på samma melodi som: Amanda satt med en krans i håren:

Bort till Chicago nu sången vänder,
den olycksstaden, där mycket händer.
För tretti år sen den brände ned
och låg i aska som kolad ved.

Sen dess som Fenix den stått från gruset
med stolta tinnar mot himlaljuset.
Nu Västerens pärla Chicago är,
ett världens London på öde skär.

Chicago härjats av eld och lågor
samt av orkaner och västervågor,
av arbetslöshet, av sorg och nöd,
och många svenskar där fått sin död.

Det sista ryktet oss nått på stranden
var i Chicago teaterbranden.
Har någon än i sin livstid hört
en hemsk olycka, som mången rört?

En ny teater man uppfört hade,
dit människor strömma i mängd så glade.
Av ont man anade intet slag.
Det var på årets näst sista dag.

Teatern stod, en gudinna värdig,
var under byggnad och fullt ej färdig.
Men det bekymrades ingen om,
om blott man inom dess väggar kom.

— — —
Nu sjutton hundra fyllde salen,
ridån gick upp för den "stora balen",
och "Riddar Blåskägg" uppfördes nu,
ett sagospel, skönt, med akter sju.

Den första akten så glatt passera,
ty intet fanns som kund' explodera,
den andra akten begynte sen
med skott, raketer, bengaliskt sken.

Orkestern sällsam musik nu spelar,
som ljuva känslor åt alla delar,
och allt är stilla och lust och fröjd
och själen lyftes mot himlens höjd.

Så även skalden vid slika toner,
han tror sig lyftad mot högre zoner,
och själen svingas i sällsam glans,
som inga sorger på jorden fanns.

— — —

Se, riddar Blåskägg nu stolt framträder,
en konung stor över alla väder,
en man som säges förtrolla kan
var kvinna han uppå jorden fann.

Och bakom honom är eld och lågor,
en purpursky av passionens vågor,
den växer större, den bredes ut
i trollsken högre för var minut.

Så skildras hur elden bryter ut bland kulis-
serna, hur man förgäves försöker fälla järnri-
dån och hur lågorna kasta sig ut i salongen, där
publiken besinningslös rusar mot utgångarna:

Allt liv försökte sig räddning taga,
den starka trampade ned den svaga,
från läktarn störta' sig ner en hop,
ihjäl slog andra vid fasans rop.

— — —

En avgrund lik var den stora salen,
med eld i håret man skrek som galen.
Som brända vedträn, som rökad sill
stod' döda kroppar i bänkar still.

— — —

Ibland de döda, man ut hann stjälpas,
sprang stadens pöbel, som låtsas hjälpa,
av liken skuro de fingrars ring,
för övrigt stals allt av dyrbar ting.

— — —

Sju hundra människor här miste livet
och huset självt blev tillspillogivet.
Så slutar "Blåskägg", den andra akt,
som utspritt fasa från trakt till trakt.

— — —

Kanhända också att icke alla hört "den komiska, men gräsliga visan, som ännu ingen hört om Hamneldsvådan i Göteborg, författad och tryckt i dag". Den skildrar — på samma versmått som den föregående — en oljebrand i nyssnämnda stad, men icke i den sedvanliga klagostilen utan i en mycket spattig och uppsluppen, varför det kan antagas, att eldsvådan antingen endast ägt rum i skaldens fantasi eller att han förstorat en faktisk händelse:

Säg, han I hört om den stora branden
i handelsstaden i Nordanlanden,
den stad som nämnes för Göteborg?
Där var stor klagan och suck och sorg.

Ännu det ej hunnit in i bladen,
ty rent fördärvad är hela staden,
och telegrafan avskuren blev
utav en bov, som den nederrev.

Brandkåren kom som en ryss vid Ratan !
och körde vildsint uppå Sillgatan,
ett hörn den stött av posthuset ner
och uti gluggen därin man ser.

Brandlurar skalla och kär'ngar falla
och alla, som kunde gå och tralla,
de skulle ut för att se den brand,
som tycks förstöra båd' hav och land.

Stenkajen brinner och vattnet brinner,
aborren knappast sig rädda hinner,
den far till botten att undanfly.
Otroligt — där brann båd' sten och dy.

Ångsprutan ställdes nu uppå stranden,
man skulle släcka den "vattenbranden".
Men ack, det gick ej, hur man höll på,
ty vatten brann i båd' sjö och å.

Masthugget hotas, Lindholmen hotas,
och där tar eld om det icke sotas.
Man står på taken, som tuppår stå,
och ropar: Pumpa och låt det gå!

— — —
Ett kärlekspar ute var och rodde,
på en olycka de slätt ej trodde.
Men vattnet brann, och i hamnens djup
försvunno båda i Svenssons slup.

— — —

Järnhögar brinna och spritfat brinna
och bärnvin uti rännstenar rinna.
De män vid hamnen, av grov natur,
de ligga radvis och dricka ur.

— → —

Och hamnen sedan är askdy redan,
den tog stor skada av myckna svedan,
och vatten icke man skönja kan.
Färsk fisk fanns icke, men stekt man fann.

1912 var ett särskilt gynnsamt år för denna sorts poesi, ty då inträffade, bland andra mindre olyckor, Titans undergång och Getå-olyckan. Om den sistnämnda finnes en visa, som börjar med den högtidliga raden: "Ja, nu har det ramlat ett tåg igen". Om den förra finnas flera. Den flitige Chronvall svettades omedelbart ihop 31 strofer, vari han tog skarpt itu med "den oförlåtliga direktör Ismay, som steg i första räddningsbåten" och icke heller glömde den vackra legenden om att skeppets musikkår spelade "Närmare, Gud, till dig" medan kolossen sjönk i djupet:

En sorglig händelse timat har
helt nyligen uti dessa dar,
som med bestörtning har fyllt en värld
och mycket tårar i hem och härd.

Den stolte ångarn Titanic for
ut på Atlanten så skön och stor.
Han var den största som vattnet bar,
miljoner tretti den kostat har.

— — —
Av emigranter så rymde han
tre hela tusen femhundra man,
och fin och proper han också var,
en riktig lyxbåt han sjön befar.

— — —
Nu gick han ut på sin första färd
till staden Newyork i västerns värld.
Men jungfruresan den sista var,
han under vägen till botten far.

Ty när han hunnit till hälften fram
och något mera, man ont förnam.
Ett budskap ljöd över böljor blå
och hemskt det var och det lydde så:

”Titanic stött mot ett isberg stort,
till att oss hjälpa kom, skynda fort!”
En annan båt var Carpathia,
som svarar: ”Strax vi ska skynda sta’!”

— — —

På färden hade han (kaptenen) isberg sett,
och en del stora, som lyste vitt.
Och varnad var han av telegram
att isberg låg, där som han drog fram.

Och Vita Stjärnlinjens direktör
var med på båten. Sa': "Bara kör!"
I båtens väg dock ett isberg låg,
som gjorde slut på dess djärva tåg.

— — —

Och efter den ingående skildringen kommer
så den oundvikliga sens moralen i slutstrofen:

Den vita Stjärnlinjen ännu har
tjugotre båtar, som sjön befar.
Man bör sig akta att med dem gå,
ty de rekord vilja alltid slå. !

Just de, som Chronvall så enträget varnar för att medfölja Vita Stjärnlinjens riskabla båtar, emigranterna, ha kraftigt bidragit till den diktning vi här syssla med. Den ymniga förekomsten av emigrantvisor säger tydligt nog, att utvandringen spelar en oerhörd roll i svenska folkets tillvaro. Det är inte precis någon glad poesi, emigrantpoesien → och varför skulle den också vara det? Den enda komiska visa om emigranter, som den vilken skriver detta känner, är "Petter Jönsson han såg i Fäderneslandet", och den är väl sannolikt skriven av någon som tryggt satt hemma. I den "riktiga" emigrantpoesien finnes självklart rum endast för dystra avskedstankar till hemmets torva och bitterhet och harm gentemot samhället. Underklassens dova mummel genljuder i den. Och — för att trösta Chronvall — detta knot räcker till även för Vita Stjärnlinjen, vars kaptener stundom

anklagas för att rentav stå de stackars utvand-
rarna efter livet.

Ett Amerika-avsked är också en av de allra sensationellaste händelserna i de svenska skogs-
byarnas händelsefattiga liv. Plötsligt rives den
starrgråa vardagen sönder. Det är som om
klockan stannat. Bara för några dagar sedan
gick allt sin jämna gång och var och en skötte
sitt. Karlarna stego upp klockan 6 i flanell-
kalsongerna och drucko den släta kaffetären
innan de drogo på sig ullstrumporna, som hängts
på tork i spisen, och stövlarna, som smorts med
tjärvax på kvällen. Så gingo de ut i skogen el-
ler på höståkrarna och ungarna skjutsades av
till skolan medan mor själv tog sig en mellan-
tår. De kommo hem till kvällen och sutto vid
bordet i köket och läste tidningen. Många ord
växlades inte, och de som sades voro inte så
märkvärdiga, de gällde antingen något som stod
i bladet eller också de dagliga bekymren. Men
nu är allting upp- och nedvänt. En av karlarna
går där nyrakad och i ren skjorta, fast kragen
kommer inte på förrän han skall ut och säga
adjö i byn. Han går och går och barnen följa
vart steg han tar. Han har papper med konstiga
stämplar och grannlåter. En koffert har kom-
mit hem och fumliga gumphänder fylla den med

det lilla som finns och behöves. På kvällen pratas bara om Amerika, det är goda tider där, det blir förstås svårt med språket i början, men det vet man väl, att bara man kommer till Chicago, så ordnar det sig, för där är det ju bara svenskar. Barnen lyssna. Det kommer folk, som vill ha hälsningar med över — till San Fransisco och Boston och Mineapolis. För ni träffas väl alltid.

Så kommer sista timmen. Kragen är på, den stramar om halsen och den nya halsduken med hästskonålen av talmiguld vill inte sitta rätt, man måste oupphörligt jämka på den och harskla sig. — Ja, du mor, du följer väl inte med till station? — Nej, mor stannar hemma. Ja, adjö då, och som sagt, jag skriver från Chicago. Det blir en tafatt klapp i ryggen eller, om det vill sig riktigt, en kyss så där i hastigheten. Vid stationen stå gamla arbetskamrater med händerna i byxfickorna och spotta tankspritt. Ja, fan, du är lycklig du, här får en annan gå och slita, mään... Farsgubben och småpojckarna titta. Se på tusan, kommer inte Elin med blommor! Man blir ju fin som ett bättre lik, haha, ja tack ska du ha — jo, den går nog bra, resan, man har väl farit på sjön förr, fast den här är väl lite större. Kragen

stramar alldeles orimligt. Så kommer tåget inrusande. Aldrig förr har lokomotivet sett så stort och svart ut som i dag. Farsgubben skall prompt bära in väskan och pojarna hålla fast i vaggongsgrinden i det längsta. Nu svänger stinsen med armen. Hatten kommer av. Kamraterna ta ena handen ur fickorna och darra med den ett par tag. Adjö med dej, farsgubben! Adjöss, pojkar. Och tåget glider med små knyckar allt fortare ut från den gamla välbekanta stationen. Men stinsen gjorde honnör!

Allting ser så konstigt ut på något sätt. Gårdar och träd och vägar, som man sett sedan man blev född, se annorlunda ut än förut, vad det nu kan bero på. Man sitter i sitt hörn och tittar ut. Undrar hur länge det dröjer till härnäst? Och blixtnabbt glider en serie angenäma bilder genom hjärnan: Fin karl stiger av tåget, han har många kappsäckar och talar engelska. Och morsgumman står handfallen i dörren därhemma och nickelbrickan är dukad i kammarn. Då spänner man ut bröstet alldeles omedvetet.

En ung karl med blommor på rockslaget slår sig ner bredvid:

- Ska du resa till Amerika du också?
- Ja, ska du dit?
- Jo. Vi får väl sällskap då?

Kragen stramar inte längre så orimligt...

Hundratusen ha upplevat de ögonblicken, hundratusen av våra kraftigaste och renhårigaste karlar. Och när kragen stramat alltför hårt, ha många av dem vätt på en blyertsstump och med fumlig handstil försökt att i de bästa ord de lyckats fånga utsäga vad de tänkt och känt. Det har aldrig blivit några lovsånger över det nya landet, det är städse farväl till Elin, mor och fosterjorden:

Min sköna brud, mitt fosterland, farväl jag sänder dig.

Jag reser till en fjärran strand utöver okänd stig.
Den sol, som strålar nu så klar, när han härnäst
går opp
jag utav dig blott äger kvar min saknad och
mitt hopp.

O, säg ej att min ed jag bröt och att jag trolös är.

Hos dig min första fröjd jag njöt, du är och blir mig kär.

Varthän min väg i världen går, vart ödet kastar mig,
mitt hjärta likväl troget slår båd' först och sist
för dig.

Och om vi åter råkas här — vem av oss känner
det?
Vad framtiden i skötet bär blott livets herre
vet.
Kanske härnäst jag söker dig i hyddan läng-
tansfull
en främling viskar tyst till mig: "Hon vilar
uti mull."

O, gråt ej, mor, ditt ögas tår jag kysser stilla
bort,
den blir den bästa skatt jag får på resan inom
kort.
Till än ett sista stumt farväl räck, moder, mig
din hand.
Farväl, du hälften av min själ, farväl, mitt fos-
terland!

— — —

Den som är född fri, han kan icke stanna i
fosterlandet, det är den epigrammatiskt till-
spetsade motiveringen för de svenska arbetarnas
utvandring. Det är en pil som träffar kraftigt.
Bakom de bittra raderna ligger framför allt de
norrländska jordproletärernas erfarenhet av

stenhård natur och oxhundshård byråkrati, inkarnerad särskilt i kolonisationsmyndigheterna. Man skall onekligen vara ett stycke övermänniska eller också inte människa alls, om man utan att knota finner sig tillrätta i de förhållanden, som bjudas de jordhungliga kolonisterna i Norrlands ödemarker. Ty lyckas man också få bukt med markens sten, så lägger lagen ofta ännu värre stenar i vägen. Ingen, som har den blekaste aning om det järnhårda arbetet i "Framtidslandet", förvånar sig över att dess söner vilja söka sin framtid på annat håll, och att de sjunga som de göra:

Jag vill ej längre plöja i fädrens hårda jord,
 jag vill ej längre sörja för hemmet uti nord.
 En sådan mager torva ej mer jag längtar till,
 nej, bortom havets bölja jag bo och bygga vill.

Ty re'n i fjärran västern för tankens blick sig
 ter
 det nya sköna landet, där ständigt solen ler,
 där mogna druvor växa, där must och bröd
 finns nog.
 Det landet vill jag gästa, där vill jag bli och bo.

Här får lantmannen odla sin teg med stor om-
 sorg,
 den gödsla och bereda och fåfängt vänta brodd,
 ty höstens vindar draga ett streck i räkningen;
 men missväxt hör man talas om båd' om och om
 igen.

Nej, bort till varma södern min längtan ständigt
 står.

"Sin lycka må man pröva", jag tänker ofta så.
 Dit vill jag emigrera, att där vid egen härd
 slå upp bopålar nya och bilda hemmets värld.

Farväl, I Jokkmokksskogar, med slöjor utav
 snö,
 där kalla vinterdagar jag strävat för mitt bröd.
 Nu andra tankar kommit och stört min ung-
 domsro.

Jag måste ut i världen. Gud vet var jag skall bo.

— — —
 Dock älskar jag dig, Svea, mitt kära fosterland,
 och vill ogärna byta mot västerns prärieland.
 Men när det gäller brödet är tveksamheten slut,
 vi må som skogens fåglar då fly ur boet ut.
 — — —

Det är kanske naivt, men är det möjligt att läsa dessa enkla strofer utan att fatta kärlek till svenska folket och taga sig en stund av stilla betraktelser över våra sociala problem? Det finns fullt av stora och fina skalder, men i dessa namnlösa diktares alster finnes något som alltför ofta saknas i de storas: här talar något kollektivt och centralt mänskligt, det är hela den svenska underklassen, som sjunger sin entoniga melodi i dessa emigrantvisor. Där tonar dess tålighet och tunga skogsbundna undran om det aldrig skall bli bättre. Där bryter slutligen ut också dess tröga, liksom sömndruckna upprosriskhet mot alltför olidliga förhållanden.

Men där fara de! Där samlas de vid hamnarna och kasta en förstulen blick tillbaka innan de gå ombord:

Till Göteborg snart kom jag, så trött i varje lem,
Jag var så tung om hjärtat, jag hade inte hem.
Där funnos emigranter båd' stora och som små,
som skulle bli mitt sällskap ut över böljan blå.

Snart vänskapen var stiftad, jag tryckte allas
hand,

vi voro alla söner av samma fosterland.

Vi bådo allesamman vår Herre följa med
och gick ombord på skeppet, två, två i varje led.

Kaptenen steg på däcket, kommandot tog om
hand,
vi svängde våra hattar åt dem som stod på land.
Farväl med Sverges stränder, med vikar och
med sund.
O, vad det kändes bittert i denna avskedsstund.

Med hjärtat fullt av vemod jag stod och såg
uppå
hur mer och mer mitt Sverge försvann i fjärran
blå.
Ja, jag kan inte neka, mitt hjärta stod i brand,
då jag såg Sverge sjunka vid horisontens rand.

Jag på min fader tänkte, jag tänkte på min mor.
De kanske slutat leva, härnäst när gräset groer.
Men uppå deras gravar skall stå ett kors på
vakt,
som nog skall visa platsen, där far och mor
man lagt.

Hur glad jag skulle bliva om jag kom hem igen,
hem till det kära Sverge och till min barndoms-
vän.

Det dova knotet underifrån stiger och faller i en rytm, som har ett hemlighetsfullt samband med antalet strömmingar och potäter på matbordet. Så enkelt är det! Men strömmingens och potatisens väg till svenska arbetarns matbord står i sin tur i hemlighetsfullt samband med hela världens rörelse. Strömmingen är ett känsligt djur: minskas efterfrågan på malm, drar det lilla djuret sig skyggt tillbaka från barackerna, där han förut var en daglig gäst. Och vem kunde tro, att potatisen, denna till synes så själlösa klump med det mörka skalet, omedelbart ändrar vägriktning, om han får höra, att sågverksbolagen i vinter ämna inskränka timmerdrivningen? Säg sedan att strömming och potatis sakna själ!

Strömmingen och potatisen älska att giva sitt försvinnande fina benämningar. Ofta kallas det Strejk och lika ofta Lockout. Vid sådana tillfällen begynner mumlet stiga från matborden, där vattgröten står och ryker:

Vi arma människor, vi förgås,
vi uppå kräftor brås,
ty ständigt så går det bakut för oss, gunås.
För strejk, lockout till dagen hör:
I morgon är lockout,

och sedan strejk och sen lockout,
som tycks till tidens slut.

— — —

Och våra barn de vissna bort,
skeletter inom kort
och hustrun — i nöden för henne är det torrt.
Och gatorna och vägarna
bli våra hem till slut,
när lagen och husägarna
vår sista skärv krävt ut.

Och tull på tull och skatt på skatt
oss här fördärvar platt,
allting har stigit, så det är rent besatt.
Och penningen sitt värde mist,
knappt något fås därför.
I pungen finnes kassabrist —
man lever tills man dör!

För rik mans hus slås porten till,
vi få nu knappt en sill,
men fordom så fick man en stöddig nubbe till
Och prästen, han, den armes vän,
som förr man gästfri fann,
han stänger skåpet nu igen,
för oss predikar han.

”Nej på en ö i Östersjö,
min vän, jag ville dö,
och leva där på mitt vis, förutan lag och spö.
Vi fiskade och gisslade
förtryck båd här och där
och sjöngo tyst och viskade:
samhället ruttet är.

Så sjungs — och tiden synes svår,
tycks värre år från år
och harmen i barmen, i allas hjärtan slår.
Vad stunda skall (förutan skämt)
därpå slås nu vår ton.
Jo, höga, låga påstå jämt:
en väldig — revolution.

Men när strömmingen och potatisen åter begynna sina vandringar till stugorna, då tystnar revolutionsmumlet och tankarna vändas åt annat håll. Då börjar man på nytt forska i bladen efter mord, olyckor och sattyg och njuter av dem på långt tryggt håll. Men man finner också muntrande ting. Anar någon ännu med vilken skräckblandad fröjd svenska folket en gång följde Lassa-Majas öden och äventyr som fruntimmersklädd skojare? Den mannen har spritt verklig glädje i många hem. Ficktjuven

Vestermarck-Rosén ägde också han på sin tid varma beundrare, men naturligtvis var han en stackare jämförd med den ädle Lasse-Maja, som stal av de rika och gav åt de fattiga. Han var född till folkhjärte. En sådan skall först och främst vara ädelmodig mot de små och svaga, men han skall också vara fiffig, kunna lura länsmän och giva dryga patroner dräpande svar — d. v. s. göra vad folket självt icke vågar eller kan, men innerligt önskar göra och kunna. Undra då inte heller på, att en tjuv, som bryter sig in på Långholmen, blir föremål för folkets jubel. En sådan kurre har en gång levat och verkat, och naturligtvis har han omedelbart funnit en diktare. Visan om hans bravad kan för övrigt sjungas på samma melodi som den trevliga visan om "Bonden som hade gröt i byxorna", och den lyder som följer:

På Långholmen ingen vill inburad bli,
om redig han är i sitt sinne.
Nej, var och en mänska vill helst vara fri
och alls inte sitta därinne.

Men *en* för en tid sen dock bröt sig dit in;
han nyss krossat låset för porten,

8— *Skeppet Skulda.*

och möttes han nu utav självaste hin,
så skulle han in på den orten.

Han tänkte: Jag bryter mig ej in i cell,
med lås och med bom och med galler;
ty ej någon slik i vårt "kronohotell"
i smaken mig någonsin faller.

Han smög sig försiktigt och blev icke fast;
av vakten han ej observeras.
På expeditionen i rykande hast
skall stjälas och expedieras.

Ja, tjuven kröp in. Tänk — ett kassaskrin fann,
och lätt, som den listige katten,
med rovet i hand han från Holmen försvann
i tysta och fridfulla natten.

"Se nu har jag monny", han tänkte, "kontant",
då hastigt han drog sina färde.
Men attan i skrinet! Där fanns ej en slant,
blott papper och brev — utan värde.

En annan gång har man ohejdat roligt åt en
länsman, som fick ett förfärligt bestyr med ett
lik. Ett kattlik nämligen. Och under min barn-

dom i det hedniska Roslagen hörde jag ofta visan om Hin Håle, som gav en kolportör s. k. rammelbuljong:

I Ysane socken sig hände, go' vänner,
att självaste Håken blev lös, som man känner,
och än med förfäran och bävan man hör
hur Pocker kringklappade en kolportör.

Det var i en stuga som detta passerat,
dit hade man även förut rekvirerat
från Stiftelsen fromma, som fordrar gehör,
en djävulsutdrivande väckt kolportör.

— — —

Han står så gudsnådlig med blicken mot höjden,
han talar om avgrund, om himmelska fröjden,
och änglar och bänglar tillhopa han rör,
som oftast är vanligt hos en kolportör.

— — —

Men plötsligen sviktade alla på benen,
ty Pocker kom dansande genom skorstenen,
som annars så sällan den listige gör.
Då blekna' och darrade vår kolportör.

— — —

Den svedde han kom i en gnistrande flamma
och talte och sade: Nu knäveln anamma
jag kommer på balen och andakten stör,
med hull och med hår tar jag dig, kolportör.

— — —
Erbarmligt han luggade gudsmannen även,
han fräste och spotta' i becksvarta näven,
ty fulingen var vid ett duktigt humör
och så nöp han genast till vår kolportör.

— — —
Se saken var den, att den lustige kurre
som spelade Hin var en sotaremurre
helt livlig och fyndig, vid präktig vigör,
men skamflat och slagen stod vår kolportör.

— — —
Den stiftelsen fromma ju haver beskrivit
hur förr kolportörer ha djävlar utdrivit,
nu hände dock denne den svåra malheur,
att Pocker på porten drev en kolportör.

* * *

*

”Vi känna blott det lägre livet”, säger en av
folkdiktarna i ett ögonblick då han känner, att

mord och bönemöten och kattlik dock icke presentera hela tillvaron. "Allt vad skönt däruppe är" — fortsätter han med en blick mot stjärnrymden — är oss obekant. Närmast har han föranletts till dessa betraktelser av en tidningsnotis, vari meddelades om jorden, att

I timmen går hon tiotusen mil,
 så fort går ingen storm och ingen pil;
 den snabba fart orkanens övergår. —
 Så jordan svävat i mångtusen år.

Och även om folkdiktaren uteslutande hämtar sin inspiration ur det lägre livet, sådant det avspeglas i bladen, höjer han understundom blicken över tidningskanten, blickar ut i naturen och stjärnenatten och spörjer om mål och mening med allt det han ser. Han är icke blind för naturens skönhet; han kan stanna i hänryckning över färgskiftningarna på Ulvsundasjön:

Ibland är den vit som den snövita svanen,
 på ett ställe brun och på ett ställe blå,
 på ett ställe röd såsom kammen på hanen,
 på ett ställe ljusgrön, med skuggor uppå.

— — —

O, se den en vårkväll, då skymningen bräcker
 och solen till vila bak' skogen vill gå!
 Poetiska känslor det säkert uppväcker
 och länge som jag skall du undra därpå.

Det är i vårkvällarnas nymåneglans han vandrar,
 då sinnet lyfter sig från det lägre livet, ty

helt fantastisk då tanken är,
 den till måne och stjärnor svingar
 för att tyda dess gåta där.

Men oftast grubblar han förgäves över meningen
 i tingen och böjer sig i ödmjukhet inför undret:

Då min själ utav känslor buren
 lyfter vingen och tanken tar
 sökande uti all naturen
 på dess gålor ett tydligt svar,
 får jag ofta så oviss gå,
 kan så litet av allt förstå.
 Men jag älskar naturens under
 och dess storslagna harmoni.

Detta väldiga stjärnevimmel
 med sin eldiga glans och prakt,

som vi skåda på nattlig himmel,
vittnar högt om oändlig makt.
Vad vi människor dock äro små
och hur litet vi dock förstå.
Men jag älskar naturens under
och dess storslagna harmoni.

Dock, människan har svårt att stanna endast
i ödmjuk undran inför världsgåtorna, och fast-
än skalden så litet förstår, säger han sig själv:
"Att tanken skärpa, det är vårt mål" och där-
efter formulerar han den slutsats han kommit
till under sitt naturbetraktande och grubbel.
Den är visserligen mycket dunkel, kanske till
och med oförståelig för många:

Vad vår tanke ej mäktar fatta
av livets gåta, med tydligt svar,
är att människor ej är besatta
av ren kraft, som naturen har.
Men kanske sedan, när vi bli fri
ifrån kroppen, då svinga vi
formfulländade på himlens matta
uti en prakt, där man vill bli kvar.

Något av samma mystiska livsuppfattning
genomandas också den dikt som bär namnet

"I liv och död och om igen", där skalden — Chronvall d. y. — rullar upp det mänskliga livsdramat och ger uttryck åt sin odödlighetstro. Vad som bidrager till att göra denna visa till en av de mera fascinerande är onekligen den språkliga originaliteten, och den återgives här således med noggrannt iakttagande även av skaldens verbformer:

Jag kom till världen som liten en,
liksom ett intet jag flögo.
Jag hade då varken kropp och ben,
men jag till älskande smögo.
Där kom jag till mig och växte stor
och "göken" hade nu far och mor,
och dessa hade båd' hus och kor —
jag tror att alltsammans dögo!

Men jag har tänkt på en annan sak,
jag kom som tjuven om natten,
att orätt bo, under deras tak,
var mindre lovligt än "katten".
Men de mig fostra i deras hus,
fast jag då ägde ej ens — en l—s —
nej, jag tog husrum förutan krus,
och levde mest utav vatten.

Så blev jag större, naturligtvis,
och blevo dyr till att föda,
min fader sade, att 'denna gris
är svår att fostra och göda'.

Nu tänker jag på vad de mig gav
jag vore skyldig att jämka av,
men ack, försent, de ha gått i grav
och äro nu hos de döda.

Snart ock den stunden för mig gå in
då jag har slutat min bana,
då tror jag åter, uti mitt sinn
som Theosofen jag ana:
att jag i mullen där multna skall —
men då samtidigt — förnyat kall,
en gnista finnes och den stå pall,
den höja åter sin fana.

Det frågas ofta vad som man tror
om denna tiden och livet,
jag tro vi jämt gå till far och mor,
fast något byte är givet.
Att som en flinga så tumla på,
vem vet vem denna få bära på;
dock till sin ras den elektriskt gå —
det stå med stjärnorna skrivit.

Den uppmärksamme läsaren har säkerligen märkt, att i åtminstone två av de citerade visorna förekommer klagan över *tullarna* och alltså dragit slutsatsen, att folkdiktarna varit frihandelsvänliga. Man må således icke inbilla sig, att de varit så ivriga med att läsa om mord, brand och skörlevnad, att de alldeles glömt den politiska spalten. Visst inte. Ty även i den förekommer ju flitigt åtminstone mord och brand! Politiska mord ha ägt samma inspirerande makt som andra, men de ha skildrats på ett annat sätt. Det är inte utan att folket har en viss sympati för kungamördare. Även om denna sympati icke får oförbehållsamma uttryck, så märker man den därpå, att den sedvanliga klagostilen är borta och att skalden endast är intresserad av de dramatiska omständigheter under vilka mordet ägt rum. Ju högre upp i samhället ett brott blir begånget, desto "ryslig-

gare" är det, men de rysningar man känner nere i folkdjupet kunna kanske bäst jämföras med de stirrande åskådarnas vid en tjurfäktning. Och faller en kung i all sin härlighet, så är det ju förfärligt, men han hade väl inte levt skapligt heller, för det vet man väl hur till exempel österrikiska kronprinsen levde med det där fruntimret Vetsera, och av samma hår var väl Draga Maschin, som krångla' sig opp på Serbiens tron. Draga hon satte in tusen franc om dan på sin sparbanksbok, och var tog hon dom pengarna? Och när inte kungen kunde få folk av människan utan lät henne hållas, så fick han väl skylla sig själv. Det var förstås synd om kungstackarn, och di kunde väl ha låtit bli att ta livet av' en och bara gjort sig av me'n, mään . . . :

Ett drama har utspelats i Serbiens huvudstad, som upprört hela världen och fyllde alla blad. Man kungen där har mördat, hans drottning
Draga ock,
ja, nästan var minister, det var en väldig flock.

Att kungen skulle mördas man länge förutspått, ty hela hans regering den var ett nonsens blott. Så egensinnig var han, som fjärde Gustaf var, skuldsatte land och rike, åt Helsingland det bar.

Han styrdes utav Draga, med tillnamnet Maschin.

Att dragas utav Draga drog honom till ruin.
Men henne dock han älskat så högt som någon
man,
hon blott hans kärlek ägde, men aldrig folkets
vann.

Hon fordom varit hovdam i sina unga dar
och varit älskarinna jämväl åt sin mans far.
Då var hon även maka åt ingenjör Maschin,
med henne han sig skilde som märkt "ett hår av
hin".

Sen fångade hon kungen, med denne blev hon
gift,
så vann hon Serbiens krona, en kvinnligt stor be-
drift.
Från folkets led hon svingat sig till en drott-
ningtron.
ty Draga drog med trollmakt, så vacker, slug
var hon.

Och skatt på skatter ökte den Draga-fru-Mas-
chin,
som drottning stor hon ägde ett gyllene pen-
ningskrin,

för varje dag hon lade däri ett tusen franc,
sist niohundratusen hon ägde i sin bank.

Fru Draga även önskat en tronarvinge få,
sig havande hon låtsat, med bomull fyllt sig då.
Ett barn hon tänkte köpa, när tiden inne blev,
bedrog så kung och rike, som pressen nog be-
skrev.

När detta svek blev upptäckt, hon tänkte kora ut
sin bror till prins i Serbien och nå sitt mål till
slut.

Men moln på moln nu uppsteg vid horisontens
rand
och folkets hat det växte och vreden kom i
brand.

En mängd av militärer sig sammansvuro nu
att störta kungen neder, jämväl hans stolta fru.
I nattens sena timmar kring Belgrads kunga-
slott
församlades soldater vid sabelklang och skott.

— — —
Uti en gräslig ångest nu var det kungapar,
sig gömde i ett lönnrum, som på balkongen var

Men närmre hördes skotten och större fasan
 blev,
 och slutligt in till kungen nu mördarflocken
 klev.

För Guds skull, sade Draga, o, skona oss, vi be,
 och gärna Serbiens krona vi vilja överge!
 Ömt kungen tog i famnen sin Draga, fru Mas-
 chin:

Du varit min i livet; i död du ock blir min.

— — —

Det finns dock fall, där den oförbehållsamma
 sympatien för kungamördare kommer i dagen:
 För ryska tsarer har svenska folket aldrig hyst
 kärlek, de ha varit bovar i en klass för sig. Man
 kan åtminstone formellt ömka presidenterna
 Lincoln och Carnot, kungarna Umberto och
 Carlos, och man kan visa verklig bedrövelse
 över att den ädla kejsarinnan av Österrike blev
 dolkhuggen, men får man höra att tsar Alex-
 ander II blivit mördad, så uppstämmer man en
 frihetssång:

Så är han fallen från sin tron den höga,
 den ryske enväldshärskarn Alexander
 och gravlagt stoftet är. Med brustet öga
 han sover lugnt från split och kiv och klander.

Den ryska tronen står som på vulkaner
och upp likt spöken draga nihilister,
de draga fram likt väldiga titaner
och svärja kejsarns dom med vrede bister.

De rödja väg för frihetens gudinna;
hon vill sitt intåg hålla där i öster,
"Framåt, o fram! Låt frihetsfacklan brinna!
så ropa hänryckt legioner röster.

Och fram hon går, fast några tum isänder,
utöver tröskeln in i tsarens rike.
Och jublande stå Europas länder
och hälsa Ryssland som sin fria like.

— — —

Ej sover folket mer. — Nej, det har vaknat,
det börjar vakna uti många länder.
Vi kunskapsljus i fordom tid ha saknat.
Nu ödet bladet i vår saga vänder.

— — —

Den dag tör komma, då du seger vinner —
den dag är kanske närmre än vi ana,
då fridens sol i bättre strålar brinner
och "Frihet" läses på Europas fana.

Detta diktades 1881. Det dröjde kanske en smula längre med friden och friheten än skalden trodde. I väntan på den fick han skriva långa visor om boerkriget, om rysk-japanska kriget, om balkankrigen. Boerna ägde hans beundran och sympati emedan de stredo mot övermakten, och japanerna hade den emedan de stredo mot ryssen:

Krigets åskor dundra i det fjärran öster.
Har du hört, Port Arthur hur det tagits in?
"Fram, o fram!" så ropa de japanska röster,
akta dig, du ryss! ja, akta du ditt skinn!
Undrar hur det går, så spörjande man står.
Om det tappra Japan en gång segren får.

— — —

Förr emot kineser stredo Japans söner,
togo dem i flätor, dränkte dem i sjö.
Där så föga hjälpte gula folkets böner,
segern vanns på Kina, som var dum och slö.
Nu en större makt det fått att kämpa mot,
myriader ryssar komma fot för fot.

Liten snedögd tärna uti Japan gråter,
vännen den är borta, kommer ej igen.
Klagan, suck och jämmer överallt det låter,

och théblomman vissnar, ingen vårdar den.
Tyst halvmånen går ur österhaven ren,
lyser på slagfälten hemskt de dödas ben.

— — —

Såsom kråkor flyga upp i luften ryssar,
falla ned som paddor båd' på sjö och däck.
Nog har ryssen kommit och fått dödens kyssar;
av sin vän i öster ren fått mången knäck.
Undra hur det går, så spörjande man står,
om det tappra japan en gång segren får.

Jo, han kunde vara lugn, Japan vann.

Men slutligen kom 1914. Och allt vad folkdiktarna förut skaldat om blev barnsaker. Vad var det lilla boerkriget, Tripolis-äventyret, Balkanbråket? För att inte tala om mordet på vaktmästare Henriksson! Det föregicks, på närmaste håll, av Hedin-trumpeten, F-båten, bondetåget, och såsom den radikale man folkdiktaren är, fingo alla dessa händelser sin något hänfulla belysning:

Den gamle gode björnen (Ryssland) han har
förlarat oss,
att Sverge uti fred må gärna vara.
Med gamla kära Sverge han vill ej mera slåss,
han hellre vill mot söderlanden fara.

Men tänk, att vår Hedin, han blåste så trumpet,
att trettitusen bönder till Stockholm for, ni vet,
och lovade att ej på något spara.

Till Stockholm de anlände, uppfyllde kungens
borg
och utomkring, man aldrig förr sett maken.
Och tänk, att Gustaf femte ej visa någon sorg,
han var så glad i liv och själ för saken.
Han många bönder famna och stjärnor skänkte
dem,
så blir värnplikten ökad med skatt på jord och
hem,
så bonden kan bli spak som gamle kraken.

— — —

Tag bort Hedin-trumpeten! så sad' ett annat
tåg,
som drog med förtitusen genom staden.
De röda fanor hade och allvar däri låg,
de internationella hela raden.
De vilja icke öka med värnplikt och försvar,
men hellre att få minska de skatter som de har
och sätta värn med Internationalen.

Men! Förgäves har den som skriver detta spanat efter några krigsmålningar från världskriget. Sådana finnas icke, vilket ju måste vara ett märkligt tecken. Vad som veterligen finnes är hänvisor om krigstokiga landstormslöjtnanter, harmvisor med anledning av domarna i den s. k. förräderiprocessen och klagosånger över krigets bestialitet, dock utan att denna skildras i det förut så vanliga detaljförtjusta manéret. "Höglund skall man kora som man av handling djärv", beter det. Och i en visa om krigets förödelse skildras allt ont som det innebär:

Vad industri och konst och skalder danat,
vad åkermannen gjort med idog hand,
allt är förstört, så långt som ögat spanat,
man skådar blott ett svart och härjat land.

Och skalden siar, att om inte kriget snart slutar,
skall framtiden bliva fruktansvärd

och vilddjur bygga bo på våra grifter,
en djuriskt arm, obildad släkt uppstår,
som endast känner oss av dunkla skrifter,
av all vår flit det finnes knappt ett spår.

Och han tillägger med övertygelse:

Jag okänd är, för världen ringa,
men verklig bliver väl min syn en gång.
Se, huru nu folk söka att varandra tvinga!
Snart blir nog det, jag tänkt i denna sång.

Det är särskilt en episod från kriget, som bitit sig fast i sinnet och inspirerat till visor: Invalidtransporterna. Om dem finnas flera visor, bland annat en som handlar om den ohyggliga tågolyckan vid Holmsveden, där tio dödades och ett fyrtiotal sårades:

Ett sorgetåg genom landet far,
går fram och åter i dessa dar,
det har en frakt, som i striden stått
och värsta faror igenomgått.

Här finnas hjältar från stridens larm
och hjärtat glädes i deras barm,
ty emot hemmet nu äntligt bär,
från fångenskapen till vännen kär.

— — —

Och efter en skildring av olyckan slutar visan:

Beklaga måste man dessa män,
vars liv blev skonat i krigningen,
men att så åter lemlästad bli
så nära hemmet, begråta vi.

Givet är, att dyrtiden gav upphov till otaliga produkter. Harmsna visor i hungerdemonstrationernas anda, lustiga visor om bristen på kaffe, snus och brännvin, visor som uppmana lärsarna att dryga ut fotogén genom att lägga en nypa salt i oljehuset, och visor i massa om gulascher:

Det rätta kaffet gulascher har,
de köpt i massor, vi veta,
men låt dem sitta i balar kvar,
vi dricker malt, som det bör heta.
Det är ej skadligt, det styrker själen,
det livar hjässan alltner i hälen
halleluja.

Men framför allt visor, vari mer eller mindre otympligt, men uppriktigt och innerligt önskas ett slut på hela eländet. Och eftersom underklassen inte har någon forntid, så tror den mitt i bedrövelsen på framtiden:

Dagligen ser man med sorgsen min
hur Europa blir en ruin.

Nu gäller inte mer rätt och lag,
men ändå, tro vi, nalkas den dag,
då alla ska' känna som en nation
och människokärleken bli religion.

Ja, det som i dag ännu nämns utopi,
det kanske en gång dock skall verklighet bli,
Må dagen snart komma, då vapnen läggs ned,
och giv Europa en varaktig fred.

Ja, så kom Versaillesfreden. Men så kom också Folkens Förbund. Versaillesfreden fick icke — märkligt, ytterst märkligt! — några hyllningsvisor. Men Folkens Förbund har fått många. Skalden Chronvall, som är vad han själv kallar "en arbetare ur folket", har i flera visor givit uttryck för sin glädje över det. Han är nämligen internationalist av renaste vatten; han ivrar för avrustning, för myntunion, för världsspråk — latinet föreslås. Ingen kan misstaga sig på den hängivenhet för världsförbundstanken som talar i dessa hans strofer:

Jag är nu så glad, så jag dansar och ler,
ty fridsängeln kommit, jag ser!
Han står nu och gläntar på dörren till oss
och stiftar oss lag att ej slåss.

Och världen den lyssnar därtill med sitt öra
och lovar vid Gud att mer krig icke föra.
Och folkets förbund giver tydligt besked
att aldrig avbryta sin trosvurna ed.

Nu blomstrar i världen en härliger ros,
då krigsgudar dragit sin kos.
Här förintas intet, som fliten frambragt,
ty nu är grundvalarna lagd.
Avrustning skall ske nu till höger och vänster,
och Herren skall se ifrån himmelens fönster
att sämja skall råda i söder och nord.
Och missaktad blir den, som ej håller ord.

Nu slopas beväringar från exercis,
så Förbundet sagt på sitt vis.
Och har denna mening fått stöd i sin grund,
så ser de att saken är sund.
Då hemma ungdomen i frid kunna glädas
och sköta sin syssla och visorna kvädas
och yrken kan läras i ungdomens vår,
då icke mer krig uti landet mer står.

Det är icke bekant om skaldens uppfattning av
Folkförbundet undergått någon förändring sedan
han diktade dessa strofer. Men det är ju icke ut-
teslutet. Kanske han i dessa dagar diktat en ny

visa, som i någon mån avviker från den entusiastiska härovan. Ty förmodligen har han med samma intresse som tillförne läst tidningarna även detta år och funnit något som heter Ruhr och något annat som heter Korfu. Visserligen blomstrar fortfarande den härliga rosen, men det är så många som älska den och gärna vilja bryta den! Vem vet, om icke någonstans mellan Tomteboda och Bastuträsk sitter just nu en okänd visdiktare och lagar ihop några rim om dessa ting och ger uttryck för sin enfaldiga syn på Poincaré. Och ingen vet, om icke den visan kan sjungas på samma melodi som visan om bonden med gröten i byxorna. Ty den folkliga diktaren äger ibland helt omedvetet en ironi och vanvördnad för det passande, som icke bör underskattas. Det är således mycket möjligt, att han totar till något om Mussolini och beskjutningen av kvinnorna och barnen på Korfu, som går på mördaren Nordlunds versmått. Och vill det sig riktigt väl, tar den okände diktaren tillbaka vad han skrev om folkförbundet som fredsstiftare:

Den som ej går med i vårt Fredsförbund
måste skydda sig själv, han blir hållen som hund,
får blockering till svält, vara glad för ett ben
och hans bröd blir hårt som sten.

Ty han förstår icke mycket av diplomatiens finesser. Hans hjärna är säkerligen icke i stånd att fatta prestigefrågor och dylikt. Från Bastuträsks horisont ter det sig kanske egendomligt, att t. ex. en konseljpresident, vilken begått en handling, som Aftonbladets halvveckoupplaga flera gånger kallat stridande mot rättvisa och hedderlighet, icke skall kunna erkänna detta utan att frukta förlora prestigen och äran. Göthe skulle nog förstå sådana invecklade saker bättre än Chronvall, som "känner blott det lägre livet."

Men ingen har heller någon garanti för att Chronvall och hans kolleger icke alltjämt fasthålla vid sin dårdröm om att alla en dag ska känna som en nation, hava samma mynt och tala latin. Och göra de det, erbjuder sig ju ett alldeles storartat tillfälle för våra präktiga kåsörer att påpeka på vilken nivå sådana världsstatsprofeter som Wells och Rolland stå! Klatsch! där trillar Wells. Smock! där åker Chronvall.

Det är riktigt synd om dem.

* *
* *

Och här lämna vi nu folkdiktarna. Ingen av dem torde ha utsikt att hedras med inval i Författarföreningen eller Svenska Akademien. Men

det drömma de nog heller inte om. De veta ju att de ej "ha skaldens rang", men de ha i alla fall velat pröva, om de icke hade någon talang. Och emedan de i egenskap av diktare äro i stort behov av tidningspressens hjälp, måste vi uttala vår förhoppning om att den behjärtar deras ställning och även hädanefter ej spar på rubrikerna, när någon olycka, något mord eller kärleksdrama inträffar. Hittills har pressen visat sig äga god blick för mordens betydelse.

Studiet av deras alster är kanske inte en blick in i skönhetens rike. Men det är en titt in i svenska folksjälens. Så ungefär ser den ut just nu: ett kolijox av folkförbund, emigration, arbetslöshet, Ebba Brahe, blomsterklädd kulle, skeppet Skulda och mördaren Nordlund.

TIGERFÄLT

SKÄRGÅRDSROMAN

av

ISIDOR EKSTAM

5: 25.

Dagens Nyheter:

"Det är en dramatisk kraft över de första kapitlen, en svart intensitet av hat och hämnd som kommer läsaren att lystra..."

C.-A. Bolander.

Göteborgs Morgonpost:

"står i saft och must vida över medelmåttan... en äkta realism... berättad med en fart och förmåga av folklig karakteristik, så att det är lust och glädje åt det. Som debut berättigar den till de bästa förväntningar."

E. B.

Göteborgs Dagblad:

"Den tendens som likt en underström bär hans roman och understundom rätt oförmedlat bryter fram gör ett äkta, hjärtevarmt intryck av ömmande känsla."

G. Ullman.

Studiecirkeln:

"Det är länge sedan jag läste en folklivsskildring som till den grad fångade intresset som denna..."

Eskilstunakuriren:

"Miljöskildringen bär det äkta kännetecken. Det är sol och vind och salt vatten omkring det hela... Det skulle förvåna om Tigerfält icke visar sig vara en stilla inledning till en betydligt märkligare fortsättning."

J. A. S-r.

Oskarshamnstidningen:

"Av förstlingsverket att döma ha vi med Isidor Ekstam fått en ny originell berättare..."

Vårt land och Folk:

"ett konstnärligt redbart och vederhäftigt bidrag till vår på folklivsskildringar ganska fattiga moderna litteratur."

O. Sj.

LIVETS STRID

FOLKLIVSROMAN

av

IVAR LJUNGQUIST

Andra upplagan.

15: 75.

"Man följer den med stigande gripenhet, ty denna skildring är så sann, så levande och äkta att den på mer än ett ställe överskrider den gränslinje, som skiljer liten och stor konst... Ivar Ljungquist har upplevat sin egen provins med både öga, öron och hjärta... Det är en bok i släkt med 'Markens gröda'. Den uppbäres av samma respekt för det sega arbetets majestät... Det är en glädje att hava gjort bekantskap med denna bok... Han har på ett helt annat sätt än sist lyckats göra levande folktyper... Det är en pust av det svenska folkets egen själ, en andedräkt av dess eget språk i Ljungquists berättelse... Han har med nästan genial lyhördhet hört de begrepp, föreställningar och känslor, som leva i ett ord på folkets läppar... och för alla de små vardagsvalörerna i ord och handling har han funnit mästerliga uttryck."

Dr. T. Fogelquist i Dag. Nyh.

"Det sprakar och gnistrar av liv. — — — verkligt mogen konst och icke längre endast lovande. Man drages med, fångslas och lägger ej boken ifrån sig förr än de när utläst. — — — en sällsynt enhetlig och fullgången bok. Författaren är färdig, steget han tagit är kraftigt... ett arbete som kommer att leva länge. Ljungquist har lyckats samla allt det starkaste och bästa hos hembygdens folk i en kvinnokepnad. Hans Kersti har tyg i sig, att bli en av vår litteraturs klassiska gestalter."

Prof. L. Ribbing i Lunds Dagblad.

"En av julflodens mest läsvärda böcker — en tankefullt gjord märgfyllt småländsk folklivsskildring..."

Sv. Morgonbladet.

TRAGÖDEN OCH NARREN

NOVELLER

av

SVEN HAGLUND (Finn)

Kr. 3:50.

Dagens Nyheter (Bo Bergman):

"Det är både udd och tanke bakom hans skämt.
— — — Det är en debut att lägga märke till."

Svenska Dagbladet (Gabriel Jönsson):

"förvånande skicklig i att bygga upp och genomföra
en sak — — — En redan färdig stil, klar, spänstig
och rakt på mål."

Hasse Z i Söndags-Nisse:

"En författare vars stil och form oftast synes fullt
färdig. 'Det envisa litet' tillhör det bättre vi läst under
senare år."

Ernst Högman i Idun:

"En satir av hög valör. — — Vissa sidor verkliga
praktstycken i fråga om dräpande ironi."

Stockholms Dagblad:

"— ett starkt expressionistiskt drag, livligt påmin-
nande om modernt måleri. — — —"

Göteborgs Handelstidning:

"— utan tvivel ett ämne till en satiriker. Hans de-
butbok tas som ett vackert löfte."

Eric Norling i Figaro.

Alla som tröttnat på de barslitna litterära "namnen",
med deras poser och tricks, och som längta efter nå-
gon ny bekantskap av värde böra läsa..."

Stockholms-Tidningen:

"Som 'Kleinkünstler' och satiriker verkar Haglund
utan stora gester, men med desto bättre verkan."

RESA TILL VENUS

EN KULTURSATIR

av

P. FREUDENTHAL (*Ode Ballen*)

4:50.

En mycket egendomlig fantasidiktare, Hans ironiska värld svävade på samma sätt som hans patetiska mellan verklighet och fantasiskapelse och var på samma sätt underbar i sin verklighet och åskådligt levande i sin fantasi. Man måste vara kvick i hjärnvändningarna, om man ville följa dess språng, men gjorde man det, njöt man en andlig sportglädje av högsta art och en hög skönhetsglädje på köpet."

Eric Hedén i Social. Dem.

"Författaren har alltid glatt oss. Han är en av landets få stilister..."

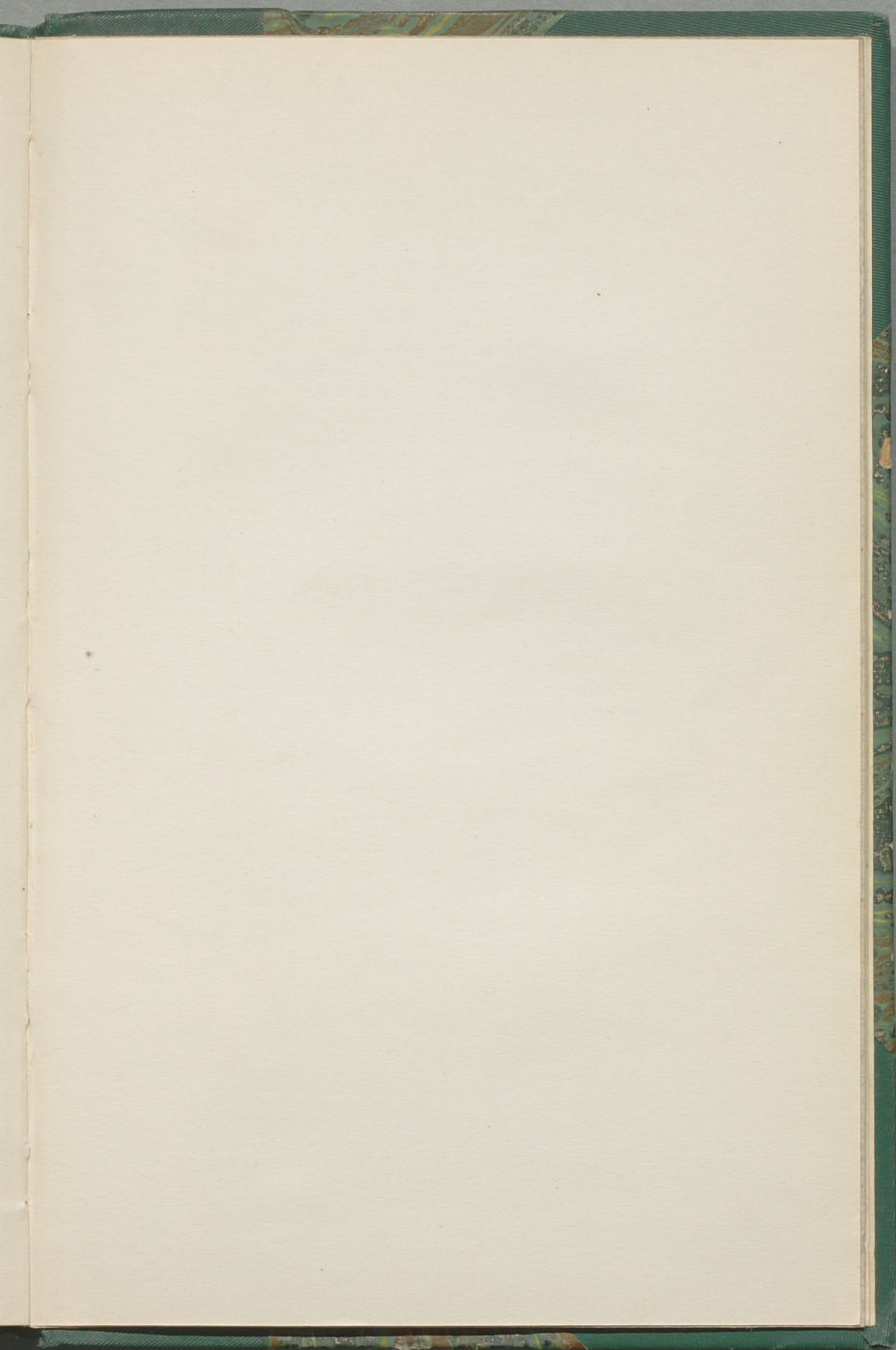
Hasse Z. i Sönd. Nisse.

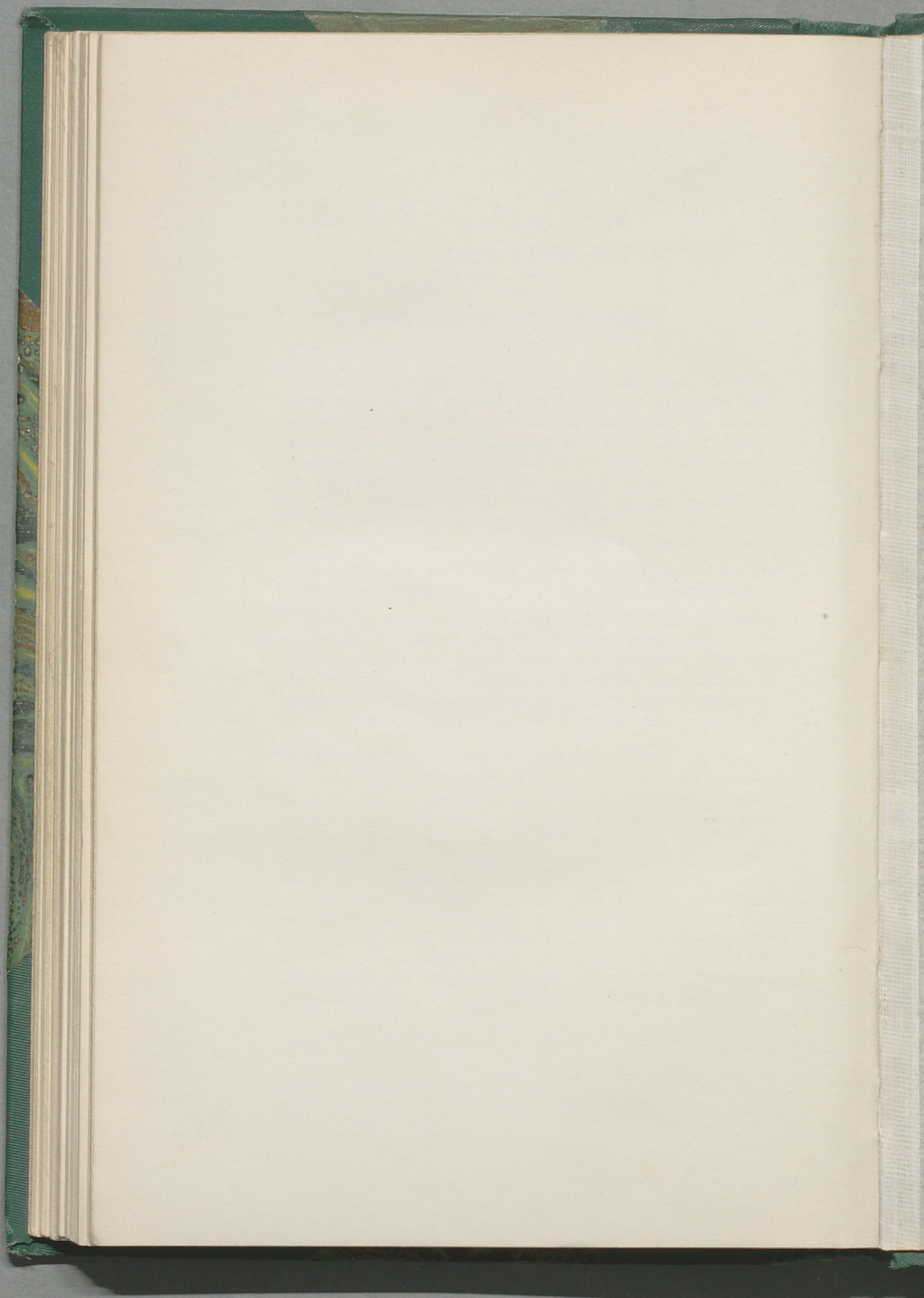
"Ode Balten har sedan många år hört till min mest uppfriskande lektyr, mindre för vad han sagt än för sättet att säga det. Hans fasta och genomskinliga stil, hans lite nonchalanta pessimism och hans dragning åt karikatyren ge tillsammans behagliga smakförmöjelser."

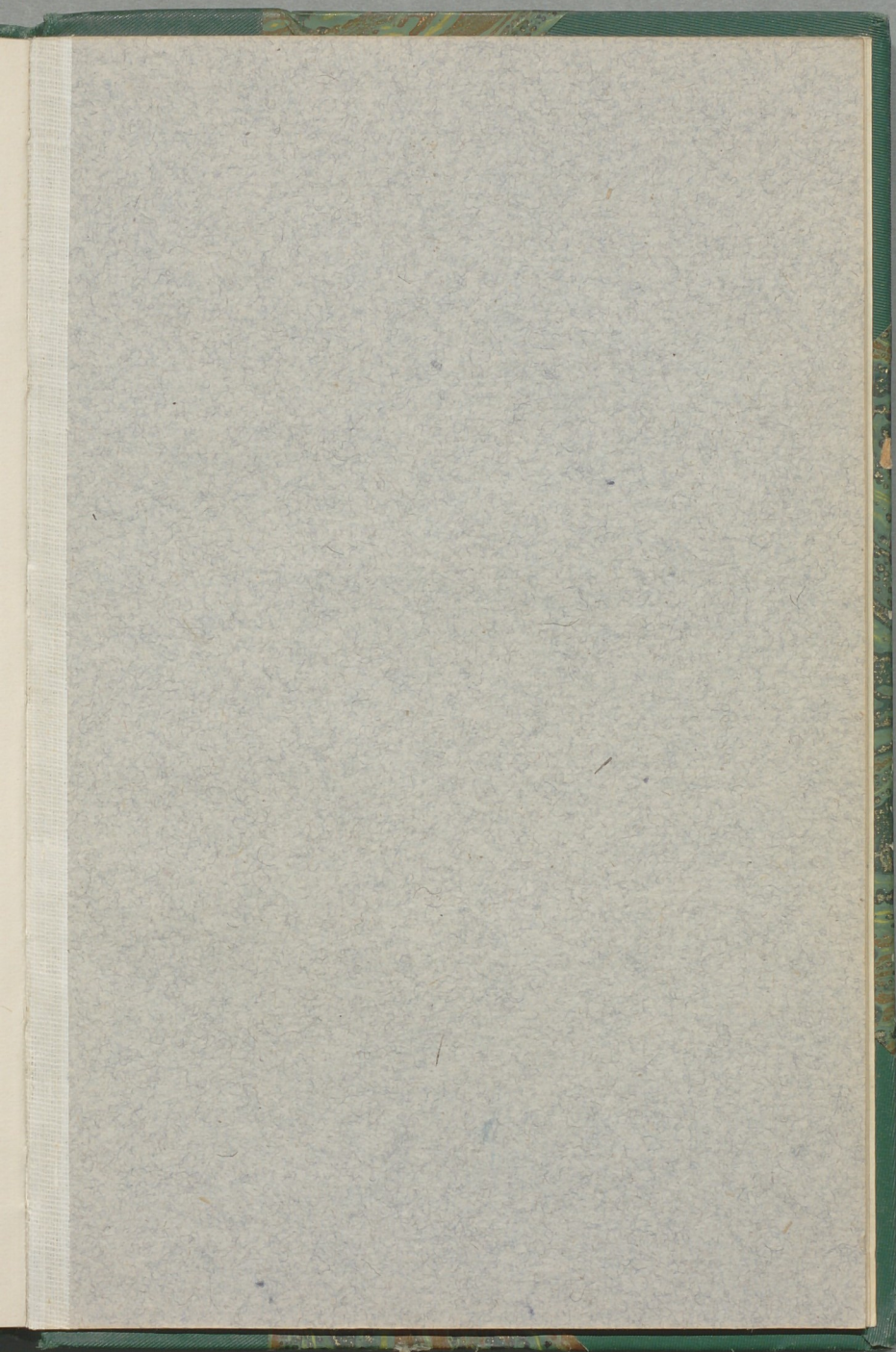
Es An. i Gbgs-Posten.

"Ode Balten — Per Freudenthal — är en man i vår svenska författarefalan som man lärt sig att värdera. Hans böcker äro saltet på det brokiga svenska litterära smörgåsbordet. Han är en av våra främsta kåsörer: kvick, bitande hänfull och elak, det senare i så hög grad, att han nog måste kallas den elakaste herrn i detta land, där visserligen mången svänga gisslet över det arma folket men få äga förmågan att inlägga den tillbörliga kraften i slagen. — Han har utvecklats till en personlighet för sig, som icke tar intryck av någon, som icke hyser hänsyn för publiken, som går sina egna vägar och därför fått vandra dem allena."

K. Ragnar Allberg i Saisonen.

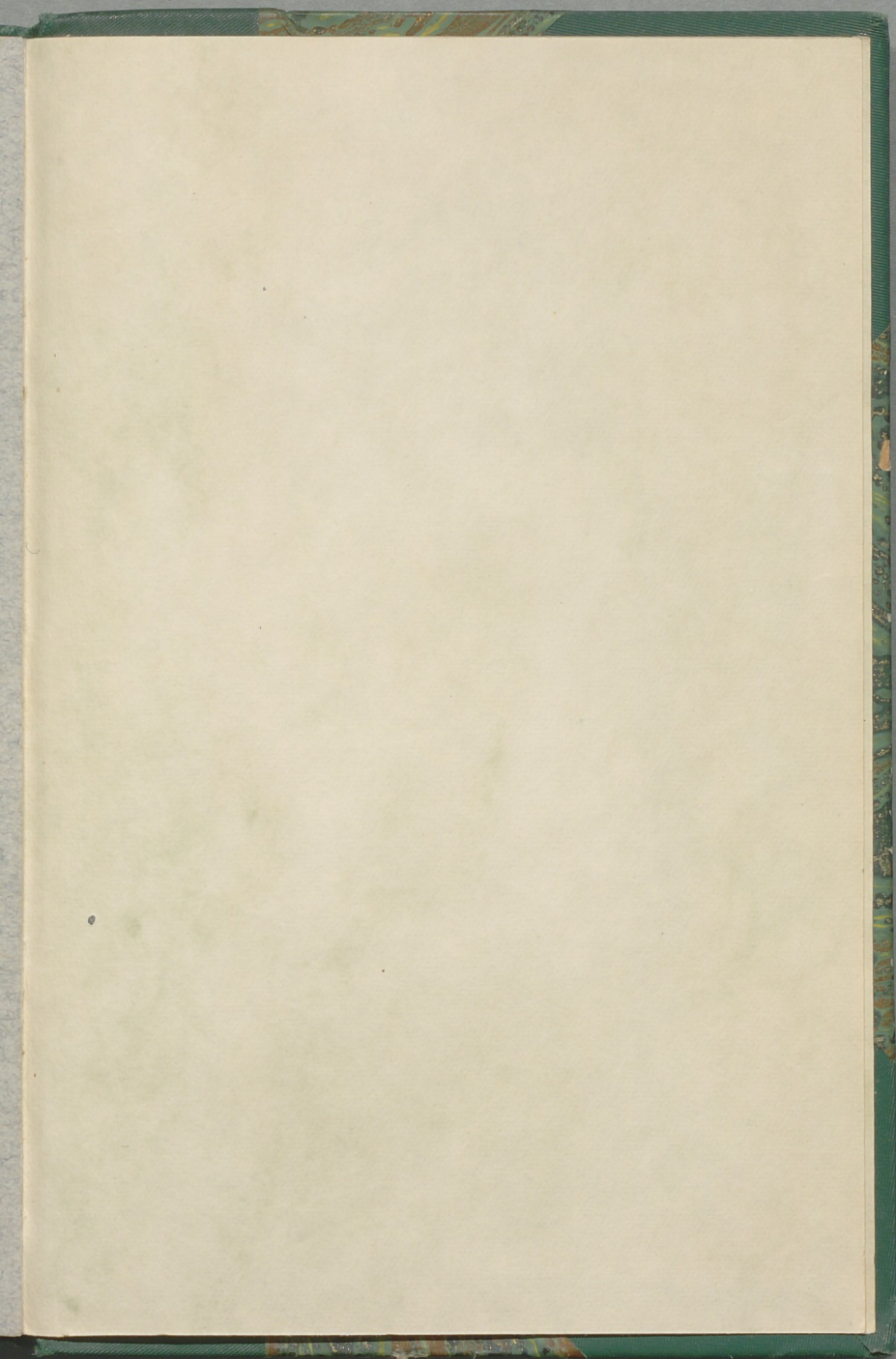

A.-B. Civiltryck, Sthlm

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 104 985

www.books2ebooks.eu